VOJTĚCH ŠUSTEK

Nepravdivé obvinění z udavačství lidické ženy Alžběty Doležalové

Dne 11. prosince 1945 podal štábní strážmistr Sboru národní bezpečnosti a velitel stanice Buštěhrad, okres Kladno, Evžen Ressl[1)] písemné hlášení odboru pro politické zpravodajství na ministerstvu vnitra ke dvěma událostem z června roku 1942, které se týkalo osudů tří obyvatelek Lidic.[2)] První a obsáhlejší část jeho výpovědi svědčila o Marii Maříkové, rozené Ottomanské, které se 10. června 1942 vyhnul krutý osud ostatních obyvatel Lidic.[3)]

---

1) Evžen Ressl, narozený 30. srpna 1896 v Turnově, příslušník SNB na stanici Buštěhrad, bytem Buštěhrad čp. 246. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

2) Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

3) Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství: *„K hlášení velitelství stanice Opařany, okres Milevsko ze dne 3. X. 1945 čís.*[lo] *jedn.*[ací] 141 dův.[*ěrné*]/45 *předkládám protokolární výslechy posledního řídícího učitele v Lidicích Ladislava Šimandla bytem v Buštěhradě, Marie Kajmlové taktéž bytem v Buštěhradě, Marie Tůmové a Olgy Hořešovské, obě bytem v Makotřasích čp. 27, učitelky Stanislavy Siblíkové bytem V Bohusudově-Masarykova škola okr. Ústí n.*[ad] *L.*[abem], *respecienta fin. [anční] stráže Josefa Nováka z Kalku čp. 121 okr.*[es] *Chomutov a originál policejní přihlášky k pobytu Marie Maříkové z Lidic – škola čp. 26 a hlásím: S rodinou učitele Adolfa Ottomanského, který zemřel na jaře 1940, jsem se seznámil krátce po mém přeložení na stanici SNB v Buštěhradě v únoru 1938. Častými styky se všemi členy rodiny řídícího učitele Ottomanského, kamž jsem pravidelně docházel na návštěvy, jsem tuto rodinu velmi dobře poznal. Řídicí učitel Ottomanský byl v obci ctěn a vážen, pro svoje přímé a čestné jednání. Byl vlastenecky založen, svůj národ i němci* [!] *okupovanou vlast miloval a když německé dělostřelectvo v roce 1939 tábořilo v Lidicích, sice navazoval styky s vojíny a poddůstojníky, ale proto, aby získal zprávy jak v Německu*[!] *řádí nacistický režim a zda všichni němci*[!] *skutečně s tímto režimem souhlasí. Získané zprávy mně při mých návštěvách v jeho bytě zase sděloval a z těch jsme seznali, že v Německu není všeobecná spokojenost s nacistickým režimem. Těmto rozhovorům byla pravidelně přítomna jediná dcera Ottomanského, studentka Marie, nyní provdaná Maříková, o kterou se v daném případě jedná. Tato byla též vlastenecky založena a často sama do debat zasahovala. Když pak během války byly naslouchány cizí rozhlasové zprávy zacházel jsem k rodině Ottomanských, kde jsme všichni naslouchali cizímu rozhlasu. V tehdejší době měla Mařička, jak se všeobecně nazývala, známost s nynějším škpt. Josefem Horákem, tehdy přiděleným k zásobovacímu úřadu v Praze. Když pak Horák se Stříbrným uprchli za hranice, byl jsem Ottomanským i jeho dcerou Mařičkou o všem informován a bylo mezi námi jednáno o tom, jak zabrániti*

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 48 21. 6. 2018 12:58:37

V další části svého svědectví se Ressl zaměřil na příběh dvou lidických žen: Štěpánky Mikešové, rozené Löwingerové a Alžběty Doležalové, rozené Káclové. První jmenovanou zavraždili Němci pro její židovský původ dne 17. srpna 1942

případným represáliím německých úřadů proti rodinám Horákovým a Stříbrných. Přitom jsme se usnesli, že bude po Horákovi a Stříbrném zahájenou pátrání jako po osobách pohřešovaných a nezvěstných, což se skutečně stalo a později, když se německé úřady po Horákovi a Stříbrném sháněly, ukázalo dobrým opatřením, poněvadž Němci[!] se vždy spokojili s hlášením, že po obou jest skutečně pátráno. Ačkoliv byl v „Ústředním policejním věstníku" uveřejněn článek, že se pátrá po nezvěstných a pohřešovaných, Horákovi a Stříbrném, nikdy žádný z německých úředníků nic nevytkl, že by mělo býti pátráno po uprchlících a ne pohřešovaných. Když pak v roce 1940 řídící učitel Ottomanský zemřel, stýkal jsem se dále s jeho vdovou Marií Ottomanskou a její dcerou Mařičkou. V těchto stycích bylo hlavně naslouchání cizímu rozhlasu, resp. sdělování zpráv, které jsem zase sám nevyslechl. Obě ženy mně skutečně důvěřovaly a sdělovaly mi i věci osobního rázu. Když po čase Mařička navázala známost s jejím nynějším manželem Jaroslavem Maříkem, z které pak povstalo manželství, vyslovil jsem svoje podivení nad tímto jednáním, poněvadž jsem věděl, že Horáka měla skutečně ráda a při útěku za hranice mu zapůjčila svoji velkou aktovku. Mařička tento krok mi odůvodňovala tím, že není naděje, aby dále studovala lékařství, otec zemřel, vdovské příjmy matky jsou značně nižší, léta jí ubíhají a možná, že i když se Horák vrátí, si ji nakonec nevezme, poněvadž mu bude chudá a stará a proto, aby byla zaopatřena se chápe příležitosti, když se o ní uchází řádný muž. Vývody Mařičky jsem musel uznati za správné. Obě ženy nikdy o Horákovi nemluvily s nenávistí a také se nevyslovovaly nepřátelsky ani o jednotlivých lidických občanech. V předu uvedenou zer[…] uvádím proto, aby byly objasněny poměry rodiny, v jakých Mařička řídících žila. Když pak nastal kritický den 10. VI. 1942, byl jsem jeden z prvých četníků ze zdejší stanice do lidické tragédie zasazených a prvý jsem jednal se sekretářem kladenského gestapa Thompsonem a komisařem buštěhradského státního velkostatku Ernstem Ottou. Teprve postupně po mně byli zasazováni další četníci a já jsem až dosud nikomu žádnou zprávu nepodal proto, poněvadž ty, které jsem až dosud četl, byly značně zkreslené, mnohé vymyšlené a i nepravdivé. Tyto zprávy mne odradily, abych ještě sám do věci zasahoval a mnohému zpravodaji jeho zprávy vyvracel. V době, kdy byly v Lidicích shromažďovány ženy a děti a od nich oddělovány muži ve stáří počínaje od 15ti let, pohyboval jsem se na silnici Buštěhrad – Lidice a tu mezi 3 a 4 hod. ranní zaslechl jsem po silnici od Lidic k Buštěhradu skřípot dětského kočárku, pláč dětí a drobný ženský krok. Na této silnici jsem se pak srazil s Marií Maříkovou, která na kočárku vezla nevlastního syna Pavla a vlastního Petra. Bylo mi skutečně podivné jak a proč se Maříková z Lidic dostala, poněvadž jsem již věděl, co se proti tamnímu občanstvu chystá, ba již i provádí a Maříková přece byla tam řádně k pobytu policejně přihlášena. (Viz její policejní přihláška) a brala tam potravinové lístky, takže se akce vztahovala i na ní. Maříková mi v pláči vyprávěla co se v Lidicích děje, jak Němci[!] s lidmi bez rozdílu stáří a pohlaví surově jednají a ptala se mne, co má dělat. Odkázal jsem ji na rodinu lidického řídícího učitele Ladislava Šimandla, bydlící v Buštěhradě, kamž se Maříková skutečně odebrala. Po cestě mi Maříková sdělila, že Němci[!] vyvedli i jejího manžela, ale neví, kdy a kterým směrem. Od té doby jsem s Marií Maříkovou nikdy více nejednal a při jejích návštěvách v Buštěhradě jsem se jí vyhýbal, protože přece jakési neprokázané podezření bylo, že snad mohla míti nějaké účastenství na lidické tragédii, ačkoliv dobrá znalost její rodiny zase každé podezření vůči ní odmýtala[!]. Toto podezření bylo po čase zesíleno tím, že jsem se dozvěděl, že Marie Maříková béře, ač provdána a bez právního nároku po internované matce 630 K penze měsíčně. Pozůstalými a příbuznými po lidických občanech, byly často pronášeny různé domněnky a zprávy o Maříkové, ty však se mi nikdy nepodařilo přesně zjistiti, anebo odůvodniti a proto se o nich nezmiňuji. Jisté je, že Marie Maříková byla řádně v Lidicích k pobytu policejně hlášena, brala tam stravovací lístky, příděly pro děti, obuv, jiné příděly a proto jest třeba vyšetřiti a objasniti, proč byla německým vojínem z Lidic k Buštěhradu vyvedena a proč na ní nebylo vykonáno to, co se vykonalo i na jiných lidických občanech a dětech. Rovněž jest třeba objasniti, proč jí

ve vyhlazovacím táboře Auschwitz-Birkenau.[4] Druhá z těchto žen se v květnu 1945 vrátila z koncentračního tábora Ravensbrück s podlomeným zdravím a měla před sebou už jen jeden rok života.[5] Štábní strážmistr Ressl podával svědeckou výpověď zjevně proto, že v červnu roku 1942 byl zástupcem velitele stanice protektorátního četnictva v Buštěhradu, a stal se tak přímým svědkem, a také účastníkem tehdejších událostí.

V prosinci 1945, kdy Ressl psal své hlášení, nebyly československé úřady ještě u konce s objasňováním německého zločinu v Lidicích.[6] Veřejnost tehdy ještě neznala důvody, proč si Němci jako objekt msty za Heydrichovu smrt zvolili právě Lidice. Resslův někdejší přímý nadřízený vrchní strážmistr Vojtěch Babůrek, který byl v červnu 1942 velitelem stanice protektorátního četnictva v Buštěhradě, čelil od jara 1945 obviněním z kolaborace s Němci.[7] Ostatní četníci, kteří v červnu 1942 působili na stanici protektorátního četnictva v Buštěhradě, tam – pokud můžeme věřit Pamětní knize stanice Buštěhrad – na konci roku 1945 již nesloužili.[8] Evžen Ressl se stal jediným autorem svědectví, v němž obvinil obyvatel-

---

byla vyplácena část matčiny pense 630 K měsíčně. Poněvadž přes všechny tyto ku konci uvedené důvody nechci věřiti, že by Marie Maříková mohla míti na Lidicích nějakou vinu, uvádím další případ, který by snad mohl vnésti jisté světlo do lidické tragédie.“ NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

4) Srov. Mikešová Štěpánka, rozená Löwingerová, narozená 22. listopadu ve Ždánicích, okres Kyjov. Dne 17. srpna 1942 deportována do koncentračního tábora Auschwitz. Viz Databáze listinného materiálu Památníku Terezín, inventární číslo 7501, skupina Nacistická okupace, Podskupina Protižidovská opatření. Předmět Seznam zemřelých a zatčených. Uložení APT[Archiv Památníku Terezín]/K 40/Gh.

5) Alžběta Doležalová, rozená Káclová zemřela 9. prosince 1946 v nemocnici v Praze-Krči.

6) Srov. SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha, sign. 7408/46 – trestní spis Haralda Wiessmanna a spol.

7) Srov. SOVÁK, M. Vojtěch Babůrek, dědic lidické tragédie. In *Almanach příspěvků z 6. konference policejních historiků.* Praha, Muzeum policie ČR 2011, s. 184–188. Jedním z pramenů, z něhož autor této studie vycházel, je trestní spis Vojtěcha Babůrka z doby jeho stíhání Mimořádným lidovým soudem Praha viz SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha, sign. LS 519/48. Jak uvádí kolega Sovák, za počátek obvinění Vojtěcha Babůrka z kolaborace s Němci lze považovat přípis Národního výboru v Buštěhradě adresovaný Okresnímu národnímu výboru v Kladně a zaslaný na vědomí tamějšímu okresnímu úřadu dne 15. května 1945. Babůrek byl obviňován z horlivého plnění příkazu zatýkat členy Komunistické strany Československa vydaného v březnu 1939 okupační mocí. Vyslovena je samozřejmě i vágní domněnka, že Babůrek je spoluviníkem zločinu v Lidicích v červnu 1942 a zatýkání příbuzných Čechoslováků v zahraničí na podzim 1942. Nechybí ani poněkud komické a tendenční výtky o údajném Babůrkově karbanictví, zálibě v hospodských rvačkách, apod. O zatčení Štěpánky Mikešové se v přípisu vůbec nemluví. Vojtěch Babůrek v dopisu adresovaném v červnu 1945 Velitelství sboru Národní bezpečnosti v Kladně se rozhořčeně proti obvinění ohradil. Srov. Buštěhrad, 4. červen 1945: *„Že jsem vyhrožoval zatýkáním, tj. pochopitelné, avšak nebylo to vyhrožování, nýbrž pouze varování, také jsem nikoho nezatkl a gestapu nepředal za celou dobu okupace. Rovněž není pravdou, že jsem podával bezpředmětné žabby* [*žaloby*]*, učinil-li jsem kdy na někoho nějaké udání, jistě si to zasloužil a nebylo to pro nějaké činnosti politické. Nepřivedl jsem nikoho za celou dobu okupace ani do konzetráku* [*koncentráku*] *ani nikoho nezatkl, to mohu klidně potvrditi a blaží mě to. Pracoval jsem vědomě k tomu cíli, abych nikomu neublížil, nýbrž prospěl.“* SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha, sign. LS 519/48 – trestní spis Vojtěcha Babůrka.

8) Podle záznamů v Památníku četnické stanice v Buštěhradě sloužili na tamější stanici v době německé okupace: Babůrek Vojtěch, velitel, od 20. června 1931 do 6. června 1945; Ressl Evžen, od 10. února 1938 do 15. září 1947; Triner Karel – od 2. ledna 1940

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 50 21. 6. 2018 12:58:37

ku Lidic Alžbětu Doležalovou, že udala svoji podnájemnici Štěpánku Mikešovou jako židovku, která svůj rasový původ dosud před německými a protektorátními úřady tajila. Ve svém poválečném svědectví štábní strážmistr Ressl uvedl: „*Dne 2. VI. 1942 odpoledne se dostavila na zdejší stanici Alžběta Doležalová, narozená 24. II. 1904, manželka hutníka Josefa Doležala z Lidic čp. 93, která oznamovala, že u nich bydlící Štěpánka Mikešová, jest židovského vyznání a dle nařízení německých úřadů se jako židovka nehlásila.*“[9] Podle Evžena Ressla to byl právě on, kdo udání Alžběty Doležalové přijímal a údajně se pokoušel Štěpánku Mikešovou zachránit tím, že se snažil udavačce její záměr rozmluvit: „*Poněvadž z policejních přihlášek mně bylo známo, že Mikešová jest řím.*[*sko*] *katolického vyznání, odmýtal*[*!*] *jsem udání Doležalové jako pravdivé.*“[10] Z Resslovy výpovědi ovšem vyplývá, že byl udavačkou tlačen do bezvýchodné situace a vlastně donucen předat Štěpánku Mikešovou gestapu: „*Když Doležalová na svém udání trvala a zákroku proti Mikešové se dožadovala, byl případ hlášen kladenskému gestapu, které nařídilo vyšetření případu a je-li Mikešová skutečně židovkou, ji zatknouti, dopraviti na gestapo a celý její majetek podrobně sepsati.*“[11] Ressl dále popisuje vyšetřování a svůj zákrok proti Štěpánce Mikešové: „*V Lidicích jsem pak v přítomnosti strážm.*[*istra*] *Františka Caby a obecního starosty Františka Hejmy zjistil, že Štěpánka Mikešová narozená 22. XI. 1906 ve Ždánicích okr. Kijov* [*!*], *dcera žida Morice Löwingera a Rozálie roz. Tausigové, do Hrozenkové* [*Hroznové*] *Lhoty okr. Hodonín příslušná, přistěhovala se do domu čp. 83. Pak se přestěhovala do domu čp. 93. Mikešová byla skutečně židovka a byla pokřtěna 9. II. 1939 v Solivaru u Prešova, když měla sňatek s jejím manželem úředníkem presidia min.* [*isterstva*] *zemědělství v Praze Františkem Mikešem narozeného*[*ným*] *10./X. 1901 v Břeclavi,*[12] *který zemřel 22. III. 1942. Poněvadž bylo zjištěno, že Mikešová jest skutečně židovka, a také proto, že Doležalová hrozila udáním na Gestapu v Kladně, byla Mikešová 2. 6. 1942 zatčena a pod čís.*[*lem*] *zatč.*[*eného*] *6/42 ze dne 2. 6. 1942 dodána kladenskému Gestapu.*“[13] Štábní strážmistr Ressl ve svém

do 24. listopadu 1942; Just Karel, od 10. listopadu 1938 do 14. května 1944; Caba František, od 17. listopadu 1942[!] do 8. června 1942. Soka Kladno, fond Četnická stanice Buštěhrad 1871–[1945], Památník četnické stanice v Buštěhradě 1928–1945.

9) Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

10) Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

11) Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

12) Kolega ze Státního okresního archivu Břeclav dr. Miroslav Svoboda vyhledal v matrice narozených města Břeclav záznam o Mikešově narození: František Mikeš (psáno Mikesch) se narodil 10. října 1901 v Břeclavi v domě na Polní čp. 490. K záznamu o jeho narození je dodatečně připsáno: „*Getraut im Solivar am 1. 2. 1939 mit Stephanie Löwinger.*“ – „*uzavřel sňatek v Solivaru 1. 2. 1939 se Štěpánkou Löwingerovou.*“, dále: „*†22/3 1942 in Krankenhaus Kladno.*“ – „*†22/3 1942 v nemocnici v Kladně*“. MZA Brno, E 67 Matriky, inv. č. 2427, pag. 51.

13) Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 51 21. 6. 2018 12:58:37

hlášení uvedl také údajný motiv Alžběty Doležalové, na jehož základě ji obvinil z udavačství: *„Mikešová, které jsem sdělil příčinu, důvody zatčení, sdělila mi, že Doležalová jest proti ní nepřátelsky zaujatá, že jí nechce zdarma šít, ač tak dříve činila a toto jednání Mikešová omlouvala tím, že po úmrtí manžela dostala pouze menší odstupné, jiného příjmu nemá, proto nemůže nikomu ani majitelce domu zdarma šít a jest odkázána pouze na svůj příjem.“*[14] Resslovo detailní vylíčení události vzbuzuje zdání věrohodnosti a jedině jeho pečlivý rozbor, komparace s dalšími dochovanými prameny a zasazení jeho svědectví do kontextu tehdejší atmosféry a poměrů v tzv. protektorátu umožní odhalit Resslovu rafinovanou lež. Dochované německojazyčné hlášení velitele stanice protektorátního četnictva v Buštěhradě vrchního strážmistra Vojtěcha Babůrka podané o případu Štěpánky Mikešové kladenskému gestapu 2. června 1942 zásadním způsobem zpochybňuje Resslovo poválečné obvinění Alžběty Doležalové z udavačství.[15] Babůrek hlášení nadepsal: „*Mikešová Štěpánka z Lidic – zfalšovaná přihláška.*“ O zatčené ženě Babůrek uvedl: *„Zjistilo se, že v Lidicích čp. 93 se zdržuje Židovka Štěpánka Mikešová, narozená 22. 11. 1906 ve Ždánicích, okres Kyjov – Morava, s domovskou příslušností do Hroznové Lhoty, okres Hodonín – Morava. V Lidicích se přihlásila k pobytu 15. 3. 1939 jako árijka (římskokatolického vyznání). Rodiče: Moritz Löwinger a Rosa, rozená Tausigová, oba Židé. Štěpánka Mikešová se v roce 1939 nechala rozvést se svým manželem, protože on měl strach, že jako úředník ministerstva zemědělství by byl propuštěn z práce. V roce 1942 zemřel. Dotyčná je bezdětná a není nikde zaměstnaná.“*[16]

V případě, že by Štepánka Mikešová byla zatčena na základě udání Alžběty Doležalové, u které byla v podnájmu, je nemyslitelné, aby se o ní velitel stanice Vojtěch Babůrek v hlášení pro gestapo vůbec nezmínil. O tom svědčí řada dalších případů, kdy protektorátní příslušníci četnictva a policie české národnosti zakročovali proti Čechům hledaným gestapem potom, co k tomu dostali podnět, anebo k tomu byli výhrůžkami nuceni udavačem. Jako jeden z mnoha příkladů lze uvést hlášení štábního strážmistra Karla Půlpána z četnické stanice Doubravice o tom, jak 2. července 1942 zastřelil radiotelegrafistu paraskupiny Silver A Jiřího Potůčka.[17] Stalo se tak po předchozím udání Josefa Fitzbauera

pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

[14] Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

O Štěpánce Mikešové se mi bohužel nepodařilo nic bližšího zjistit. Dcera Alžběty Doležalové Marie Šupíková má na ni pouze útržkovité vzpomínky. Srov. Lidice, 3. leden 2018: pamětnická výpověď Marie Šupíkové, rozené Doležalové narozené 22. srpna 1932 v Lidicích: *„Paní Štěpánku Mikešovou si vybavuji. Bydlela u mých rodičů na podnájmu v našem domě, měla tam jednu místnost. Nepamatuji si, co bylo jejím povoláním a ani nevím, kdy a jak se k nám přistěhovala. Byla to vyšší štíhlá žena, s kratšími narezlými vlasy a pamatuji si, že často nosívala tmavomodrý dámský klobouk. Několikrát jsem s ní jako dítě mluvila, ale bohužel si už nevzpomínám na obsah rozhovoru s ní. Také si nevybavuji, že by paní Mikešová měla s někým z naší rodiny, ani s kýmkoliv jiným nějaký konflikt. Jednou jsem viděla také jejího manžela, když za ní přijel. Pracoval prý někde nedaleko Lidic v nějakém cukrovaru snad ve Zlonici, nebo Zvoleněvsi. Vzpomínám si, že se mluvilo o tom, že zemřel.“*

[15] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[16] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[17] Srov. Doubravice, 2. červenec 1942: prohlášení vrchního četnického strážmistra Karla Půlpána o zastřelení Jiřího Potůčka. SOA Zámrsk, fond Mimořádný lidový soud Chru-

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 52 21. 6. 2018 12:58:38

z Rosic nad Labem, jehož pronásledovaný parašutista prosil o pomoc. Půlpán ve svém podrobném německojazyčném hlášení o zastřelení parašutisty podaném zemskému četnickému velitelství a pardubickému gestapu neopomenul uvést jméno udavače: *„2. července v 10. 30 hodin informoval telefonicky četnickou stanici v Doubravicích, okres Pardubice inspektor obecní policie v Rosicích nad Labem František Hoznauer, že téhož dne se před krátkou chvílí dostavil do bytu Nováčka v Rosicích nad Labem čp. 329, který se nachází ve vyšetřovací vazbě tajné státní policie v Pardubicích, nějaký neznámý muž a v nepřítomnosti Nováčka žádal majitele domu Josefa Fitzbauera* [bytem] *v Rosicích nad Labem čp. 329 o vydání nějakého Nováčkova oděvu. Cizí muž jevil se Josefu Fitzbauerovi podezřelým a jeho žádost odmítl. Nato cizí muž odešel z Rosic nad Labem po okresní silnici směrem k Trnové. Josef Fitzbauer ohlásil tuto událost inspektoru obecní policie Františku Hoznauerovi. Policejní inspektor Hoznauer to okamžitě hlásil telefonicky četnické stanici v Doubravici, načež 4 četníci z této stanice zahájili pátrání po podezřelém muži a současně o tom vyrozuměli okresní četnické velitelství v Pardubicích.“*[18]

Podobně, jako Karel Půlpán i četníci v Nymburce písemně pečlivě zapsali jméno a osobní data udavače Vladislava Nováka, zemědělského dělníka na velkostatku Ronov v obci Oskořínek u Nymburka, který 2. června 1942 přišel na četnické velitelství v Nymburku udat svého kolegu Václava Kocourka pro hrdelní delikt „schvalování atentátu na říšského protektora obergruppenführera Heydricha a vyzývání k podpoře jeho pachatelů.“[19] Ovšem i v méně závažných případech psávali čeští zaměstnanci protektorátního četnictva a policie jména osob, které

dim, sign. Ls 16/45 – trestní spis Josefa Fitzbauera.

[18] Srov. Doubravice, 2. červenec 1942: prohlášení vrchního četnického strážmistra Karla Půlpána o zastřelení Jiřího Potůčka. SOA Zámrsk, fond Mimořádný lidový soud Chrudim, sign. Ls 16/45 – trestní spis Josefa Fitzbauera.

[19] Srov. Nymburk, kancelář okresního četnického velitelství v Nymburce, 2. červen 1942: *„Dostavil se pan Vladislav Novák, narozený dne 2. 1. 1908 ve Vysokově, politický okres Náchod, svobodný, Čech, římsko-katolického vyznání, dělník zemědělský, zaměstnaný na dvoře ‚Ronov‘ u nájemce Františka Zedníka v Oskořínku čp. 3, tamtéž bytem v deputátu. Upozorněn, aby vypovídal jen čistou pravdu udává: Dne 27. 5. 1942 asi o 19. hodině krmil jsem v mašteli* [stáji] *koně. V té době přišel do maštele Václav Kocourek, zemědělský dělník na velkostatku ‚Ronov‘ zaměstnaný a říkal, že přichází z bytu zaměstnavatele p.[ana] Františka Zedníka, kde slyšel, jak radio hlásí provedený atentát na zastupujícího říšského protektora Heydricha v Praze. Vyslovil se, že prý je to pěkný hoch, který nechal v Polsku a ve Francii popravit mnoho lidí. Tuto řeč Kocourkovu slyšel též zemědělský dělník u p. Zedníka zaměstnaný, Václav Klaus, ženatý, bytem v deputátu ve dvoře. V sobotu dne 30. 5. 1942 asi o 5.30 hod. byl jsem v maštěli* [stáji], *kde byl také přítomen Václav Klaus a Václav Kocourek. Zaslechl jsem, že Klaus říká Kocourkovi: ‚Já ti to ukáži, kde ty řeči bereš o té černé vysílačce. Dej si pozor na takovéto řeči, nebo když to oznámím, nestačíš si ani kabát obléknout. Na to Kocourek nic neodpověděl a v další řeči mezi sebou nepokračovali. Dne 1. 6. 1942 asi o 11. hodině jel jsem se zaměstnavatelem panem Zedníkem ze Seletic do Oskořínku. Ten se mě po cestě ptal, co to ti chlapi měli mezi sebou za rozhovor v maštěli* [stáji], *že prý mám na půdě černou vysílačku. Já jsem mu řekl, co o tom rozhovoru vím a on mi na to odpověděl, že ví, jaké následky by takovéto věci pro něho měly, kdyby takovou věc doma přechovával. Dále řekl Zedník, že Kocourka stále napomíná, aby zanechal takových všelijakých politických řečí. Podotýkám, že dělník Klaus vede soudní spor se zaměstnavatelem Františkem Zedníkem. Hlasitě přečteno a podepsáno. Okresní četnický velitel npor. výk. Karel Kabelák, Novák Vladislav, Oskořínek‘.“* SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Mladá Boleslav, sign. LS 60/45- trestní spis Vladislava Nováka.

přišly s udáním. Příkladem je udání učiněné 20. dubna 1942 u uniformované protektorátní policie v Praze, Krakovské ulici, německým studentem Antonem Felberem, narozeným 19. prosince 1925 v obci Krásno, okres Loket, bytem Praha II, ulice Vladislavova 26 na žida Evžena Polláka, narozeného 24. srpna 1891 v Kyjově, bytem Praha II, ulice Na Výtoni 14. Na požádání německého studenta Felbera *„předvedl policejní strážmistr Zdeněk Vražda, ev.*[*idenční*] *čís.*[*lo*] *4061 na policejní stanici v Krakovské ulici v Praze II., shora jmenovaného Polláka, který týž den krátce předtím na Karlově náměstí v Praze II, při budově okresního trestního soudu šel po chodníku kolem soudu od Vodičkovy ulice směrem do Myslíkovy ulice vzdor tomu, že chůze kolem soudů pro Židy jest v těch místech zakázána.“*[20]

Podobně pečlivě zaznamenala protektorátní policie jméno oznamující osoby v případě udání učiněného pražským Němcem Josefem Praglem, narozeným 6. června 1890 ve Vídni, zřízencem, bytem Slezská ulice 123, Praha, na jeho českého známého Štěpána Kollera, narozeného 2. května 1904 v Praze, bytem ulice Vojtěcha Raňkova 19,[21] Praha-Žižkov, majitele novinového stánku na Václavském náměstí v Praze. V úředním záznamu policejní stanice v Krakovské ulici v Praze uvedl o tom praporčík Vladimír Zelinka: *„Dne 17. června 1942 o 16.30 hodin předvedl policejní praporčík Josef Lacl, evidenční číslo 1960 Kollera na žádost Pragla, jelikož týž asi o 15. hodině týž den říkal obchodníku s ovocem Kodešovi před obchodem jmenovaného, že pachatelé atentátu jsou dopadeni a že to mají býti dva řezníci z Libně, což Pragl též slyšel a jelikož se chtěl přesvědčiti, zda slyšel dobře, ptal se ještě jednou Kodeše, který mu výpověď Kollera potvrdil. Koller vypověděl na policejní stanici v Krakovské ulici v Praze II, že zprávu mu řekl krátce předtím u jeho stánku v Praze I, ulici Na Můstku starší silnější pán kulatého obličeje, který se vzdálil,* [*dříve*]*než mohl přivolati stráž, a on sám jej nemohl sledovati, neb se nemohl od svého stánku vzdáliti.“*[22]

V Národním archivu Praha, ve fondu Presidium ministerstva vnitra, pod signaturou 225-1518-1 jsou uloženy souvislé řady záznamů udání učiněných na jaře roku 1942 na stanici uniformované protektorátní policie v Krakovské ulici a vždy je tam zaznamenáno nejen jméno zadržené osoby, ale také osobní údaje osob, které udání učinily.

Podobně pečlivě zaznamenala protektorátní policie také jména, data i místa narození, jakož i adresy dvanáctiletých německých chlapců Eduarda Jerschabka, Jaro Svobody, Harryho Satzkeho, Heinera Massalskyho a Güntera Depkata. Chlapci si hráli 12. června 1942 v Praze-Podbabě, u zříceniny na Babě a uviděli tam skrývajícího se muže. Ten se jich ptal, zda jsou v blízkosti policisté nebo němečtí vojáci. Chlapci odešli z ruiny a okamžitě oslovili právě kolemjdoucího důstojníka SS Paula Clause a další příslušníky SS, kteří skrývajícího se muže zadrželi a předali protektorátní policii. Vyšlo najevo, že dopadli Fedora Branšteina, občana židovského původu žijícího v ilegalitě, který se v ruině domu skrýval, aby se vyhnul deportaci.[23]

---

[20] Srov. NA, fond Presidium ministerstva vnitra, sign. 225-1518-1.

[21] Dnes ulice Vlkova, Praha-Žižkov.

[22] Srov. ŠUSTEK, V. Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. Edice historických dokumentů. In *Documenta Pragensia monographia*, volumen 26/2, Praha 2014 [reálně 2015], svazek 2, dokument č. III/32, poznámka 11.

[23] Srov. Praha, 12. červen 1942: protokol sepsaný na policejním ředitelství v Praze o dopadení žida Fedora Branšteina. NA, fond Policejní ředitelství Praha II 1941–1950, signatura B 2860/8, karton 832.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 54 21. 6. 2018 12:58:38

Vzhledem k příkladu desítek srovnatelných udání učiněných německou i českou veřejností protektorátní i německé policejní správě můžeme považovat za jisté, že pokud by Alžběta Doležalová skutečně na četnické stanici v Buštěhradu udala svoji podnájemnici Štěpánku Mikešovou pro zatajování jejího židovství a vyhýbání se opatřením proti židovským obyvatelům tzv. protektorátu, vrchní strážmistr Babůrek by ji jako udavačku do hlášení pro kladenské gestapo určitě uvedl. Učinil by tak nejen ze služební povinnosti, ale i proto, že o ochotnou udavačku z řad Čechů by se gestapo zajímalo. Babůrek by autorku udání, pokud by k němu skutečně došlo, uvedl už s ohledem na mínění Čechů ve svém okolí, ale zejména kvůli budoucímu poválečnému alibi pro sebe a své kolegy z buštěhradské četnické stanice. Muži by pak mohli doufat, že již v době války se mohou před svými českými kolegy, příbuznými a přáteli, ovšem v neposlední řadě po válce před československými úřady, hájit argumentem, že gestapu sice posloužili, ale v krajní tísni způsobené nátlakem udavačky. V případě zatčení Štěpánky Mikešové zde žádné udání nebylo, a proto si Evžen Ressl obvinění Alžběty Doležalové tři čtvrtě roku po válce vymyslel.

Pochopitelně vyvstává otázka, jaký motiv měli buštěhradští četníci k vydání Štěpánky Mikešové gestapu a po válce četník Evžen Ressl k nepravdivému obvinění Alžběty Doležalové? K vysvětlení jejich motivů je třeba vrátit se na počátek německé okupace, k 15. březnu 1939, kdy se, pokud ovšem údaj v Babůrkově hlášení gestapu odpovídá skutečnosti, Štěpánka Mikešová přihlásila k pobytu v Lidicích. Na základě její policejní přihlášky dochované ve fondech Archivu bezpečnostních složek Praha[24] můžeme považovat za jisté, že protektorátní četníci v Buštěhradu se již v den příchodu Štěpánky Mikešové do Lidic dozvěděli, že je – z hlediska nacistické rasové pseudovědy a německého policejního aparátu – „Židovka".[25] Na přihlášku Štěpánky Mikešové k pobytu odkazoval jak Ressl ve své poválečné výpovědi,[26] tak i Vojtěch Babůrek v hlášení pro gestapo 2. června 1942.[27] Štěpánka Mikešová je v policejní přihlášce uvedena jako římská katolička, což také formálně odpovídalo skutečnosti, protože, jak uvedl Babůrek v hlášení gestapu i sám Ressl v poválečném svědectví: „*byla pokřtěna 9. II. 1939 v Solivaru u Prešova.*"[28] V přihlášce jsou ovšem uvedena také jména obou rodičů Štěpánky Mikešové – matka Růžena Tausiková a otec Mořic Levinger. [29] Na formuláři přihlášky Štěpánky Mikešové ale není vyplněna kolonka: „Jude? Žid?"[30] Potom co si Štěpánka Mikešová podala policejní přihlášku k pobytu v Lidicích,

[24] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[25] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[26] Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

[27] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[28] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13, dále srov. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

[29] V souvislosti se snahou Štěpánky Mikešové zatajit vlastní židovský původ počeštila pravděpodobně příjmení svých rodičů. Tato typicky židovská příjmení se psala německy, tj. pravděpodobně se rodné příjmení její matky psalo: Taussigová a příjmení otce: Löwinger.

[30] Srov. další Policejní přihláška Štěpánky Mikešové k pobytu v Lidicích čp. 93 je datovaná 1. srpna 1941. V kolonce formuláře: „Jude? Žid?" Je napsáno strojopisně: „ne." Soka Kladno, archivní fond Archiv obce Lidice – inv. č. 2 – policejní přihlášky 1941 – karton č. 1 – kulturní památka.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 55 21. 6. 2018 12:58:38

poznali buštěhradští četníci hned podle jmen jejích rodičů, že se jedná o tzv. neárijku. Na její přihlášce k pobytu není vyplněné datum, ale podle hlášení velitele buštěhradského četnictva Vojtěcha Babůrka podaného kladenskému gestapu 2. června 1942, se k pobytu v Lidicích hlásila 15. března 1939.[31)]

Četníci v Buštěhradu pravděpodobně nebyli antisemité a ani prvoplánově horliví kolaboranti, takže zřejmě mlčky po dosti dlouhou dobu předstírali, že nedokonalý pokus Štěpánky Mikešové o zatajení jejího židovství neprohlédli. Tak si lze vysvětlit, že četníci nechávali bez povšimnutí, že Štěpánka Mikešová nenosila židovskou hvězdu, ačkoliv to německé úřady již od podzimu 1941, po Heydrichově nástupu do funkce říšského protektora, nařídily. Ovšem pokračovat v předstírání, že o židovském původu Štěpánky Mikešové nevědí, bylo pro buštěhradské četníky čím dál riskantnější. Počínaje 18. březnem 1942 se okupační moc rozhodla vydávat postupně všem obyvatelům tzv. protektorátu úplně nové průkazy totožnosti opatřené fotografií, tzv. kennkarte. Upřednostněny měly být při vydávání nových legitimací *„nejprve osoby, které se narodily v letech 1917–1926“*.[32)] Jednalo se o opatření namířené zejména proti parašutistům, dalším lidem žijícím v ilegalitě, ale dopadalo i na občany, kteří se snažili zatajit své židovství. Před tímto administrativně-policejním opatřením mohla ještě krátkou dobu Štěpánku Mikešovou ochránit skutečnost, že její rok narození 1906 ji nezahrnoval do věkové kategorie, které byly tzv. kennkarte vydávány přednostně. Naděje Štěpánky Mikešové, že za mlčenlivé benevolence buštěhradských četníků by se mohla protižidovským opatřením vyhýbat až do konce německé okupace, braly rychle za své. Další a zřejmě ještě větší překážkou v utajení židovského původu Štěpánky Mikešové se pravděpodobně stala pečlivá a Němci řízená registrace židovských obyvatel protektorátu. Buštěhradští četníci mohli předstírat, že o židovském původu Štěpánky Mikešové nevědí, ale jak zjistila ve fondech Národního archivu Praha archivářka Mgr. Vlasta Měšťánková, tak Štěpánka Mikešová měla přidělené tzv. registrační číslo protektorátního žida – 57171. Číslo je uvedeno u jejího jména a data narození i v *„tzv. růžové jmenné listině Židů“* s bydlištěm

---

[31)] Srov. Buštěhrad, 2. červen 1942: hlášení vrchního strážmistra Vojtěch Babůrka kladenskému gestapu o zatčení Štěpánky Mikešové: „*V Lidicích se přihlásila k pobytu 15. 3. 1939 jako árijka* (*římskokatolického vyznání*).“ ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[32)] Srov. *Polední list*, 27. března 1942, I. vydání, s. 1, titulek: „Nové průkazky totožnosti“: „*Pro všechny občany Velkoněmecké říše a s nimi i pro občany Protektorátu Čechy a Morava starší 15 let zavádí se nový jednotný průkaz totožnosti. Bude to legitimace s fotografií. Nový průkaz, který se jmenuje ‚Německá průkazka totožnosti (Kennkarte)‘, bude pro všechny občany Velkoněmecké říše stejný a nahradí všechny dosavadní různé legitimace a pasy, které pozbudou platnosti. Zejména nebudou se napříště vydávat pasy pro vnitrozemí (tzv. Inlandspässe) a u nás dosavadní občanské legitimace.* […] *Vydání nových jednotných průkazů nebude ovšem možné naráz a najednou pro všechny občany. Proto budou občané rozděleni na jednotlivé skupiny a nové německé průkazky totožnosti budou vydávány takto po skupinách. Nařízení o zavedení těchto průkazů vydal říšský ministr vnitra a podrobnosti pro Protektorát určí říšský protektor v Čechách a na Moravě. Průkazky budou vydávat úřady Landrátů, jimž budou pomáhat okresní úřady, policejní úřady a případně i velké obecní úřady a četnické stanice. Podle nařízení říšského protektora ze dne 18. března 1942 dostanou nové průkazy totožnosti nejprve osoby, které se narodily v letech 1917–1926. To znamená, že všechny osoby mužské i ženské, ať příslušníci němečtí, ať příslušníci Protektorátu Čechy a Morava, kteří se narodili od 1. ledna 1917 do 31. prosince 1926 a kteří bydlí v Protektorátě Čechy a Morava musí si podat u příslušného okresního úřadu, do jehož obvodu patří svým bydlištěm, anebo místem pobytu, žádost o vystavení nového průkazu totožnosti.“*

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 56 21. 6. 2018 12:58:38

na území bývalého oberlandrátu Kladno ke dni 1. března 1943.[33] U jejího jména je strojopisně vepsáno: „Haft“, tj. vazba. Bohužel z dochovaných pramenů se nepodařilo zjistit, zda tzv. registrační číslo bylo Štěpánce Mikešové přiděleno v termínu, jako ostatním židovským obyvatelům tzv. protektorátu, anebo až v červnu 1942 po jejím zatčení Evženem Resslem a předání gestapu. Pokud by jí tzv. registrační číslo přidělili až po jejím zatčení, bylo by možné se domnívat, že se jí až do té doby její židovství dařilo před okupační mocí utajit. To se ovšem nejeví jako pravděpodobné. Německý policejní aparát totiž podchytil oba její rodiče a lze proto předpokládat, že rovněž i jejich dceru Štěpánku Mikešovou. Historička PhDr. Jana Šplíchalová ze Židovského muzea v Praze zjistila, že matka Štěpánky Mikešové Růžena Löwingerová, narozená 18. března 1880 a otec Moric Löwinger, narozený 4. března 1873 byli 27. ledna 1943 deportováni hromadným transportem Co z Uherského Brodu do ghetta v Terezíně a 6. září 1943 do koncentračního tábora v Osvětimi.[34]

Předpokladu, že Štěpánce Mikešové se nepodařilo uniknout registraci židovských občanů prováděné pečlivě okupační mocí, nasvědčuje i to, co 2. června 1942 napsal velitel buštěhradské četnické stanice Babůrek kladenskému gestapu: *„Štěpánka Mikešová se v roce 1939 nechala rozvést se svým manželem, protože on měl strach, že jako úředník ministerstva zemědělství by byl propuštěn z práce. V roce 1942 zemřel.“*[35] Také tato informace, pokud odpovídá skutečnosti, podporuje domněnku, že židovský původ se Štěpánce Mikešové dařilo tajit pouze v jejím nejbližším okolí a bylo otázkou krátké doby, kdy také na ni dopadnou vražedná protižidovská opatření okupační moci. Utajit své židovství by se jí podařilo jedině tehdy, pokud by si opatřila kvalitně zfalšované protektorátní doklady a žila by pod falešnou totožností. Z její policejní přihlášky i dalších pramenů vyplývá, že žila pod svým skutečným jménem a totožností.

Přišel 27. květen 1942, kdy českoslovenští parašutisté úspěšně zaútočili na nacistického pohlavára Heydricha. Tato akce odboje vedla Němce k rozpoutání teroru, jaký dosud český národ ve svých moderních dějinách nezažil. K represívním opatřením v rámci tzv. poplachových plánů vypracovaných německou kriminální policií patřilo vyhlášení stanného práva a pod pohrůžkou trestem smrti nyní velmi důsledně vyžadovaná povinnost přihlásit se k pobytu. Administrativní opatření v podobě povinnosti „přihlášení se k pobytu“ bylo pro účastníky odboje a všechny ostatní lidi skrývající se v ilegalitě od počátku okupace velmi nebezpečné a z hlediska práce nacistické policie dosti účinné. Ohlašovacím úřadem byl vždy obecní úřad (případně úřadovna protektorátní policie) v místě pobytu. Ve dnech 28. a 29. května 1942 byly tyto úřady otevřeny pro veřejnost v době

---

[33] Srov. NA, fond OVS, složka Seznam Židů v protektorátu – ORL Kladno-reinventarizace fondu.

[34] Srov. databáze Židovského muzea Praha. Dále srov. KÁRNÝ, Miroslav a kol. *Terezínská pamětní kniha, díl II.*, záznam o transportu Co vypraveného z Uherského Brodu do Terezína 27. ledna 1943, Praha, 1995, s. 1149.

[35] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13. Archivářka ze Státního okresního archivu Kladno Mgr. Jana Cingrová vyhledala úmrtní list Františka Mikeše, který zemřel v kladenské nemocnici 22. března 1942, kde je jeho rodinný stav uvedený rovněž jako „rozloučený“. Srov. úmrtní zápis Františka Mikeše, narozeného 10. října 1901 v Břeclavi, účetního adjunkta ministerstva zemědělství a lesnictví, zemřelého 22. března 1942 v okresní nemocnici v Kladně. Soka Kladno, fond Okresní soud Unhošť, agenda dědictví „D“ 40. léta (index – kn. č. 146, rejstřík – kn. č. 54, spis D 205/42) – sign. D 205/42.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 57 21. 6. 2018 12:58:38

od 7. do 24. hodiny.[36] Během přihlašování se k pobytu počínaje 27. květnem musela se každá nově „přihlášená osoba" dostavit k ohlašovacímu úřadu a předložit svoji občanskou legitimaci. Pokud by ji neměla, musela předložit „*jiné osobní doklady*".[37] Tomu, kdo se teprve po 27. květnu 1942 přišel přihlásit a předložil občanskou legitimaci, byla odejmuta a místo ní mu bylo vydáno potvrzení o jejím odevzdání. Úřední potvrzení platilo 36 hodin a uvádělo se v něm, že jeho držitel odevzdal svoji legitimaci „*za účelem jejího úředního přezkoušení*".[38] Ohlašovací úřady měly povinnost vyhotovit opisy „*přihlášek, které byly perlustrovanými osobami v kritické době podány*".[39] Opisy přihlášek, spolu se zadrženými legitimacemi nově přihlášených osob, musel úřad doručit nejpozději do 8. hodiny ráno následujícího dne místně příslušné úřadovně německé státní policie. Pokud byl přihlášenou osobou někdo ubytovaný v hotelu, musel být opis jeho přihlášky spolu se zadrženou legitimací doručen již do 4. hodiny ráno. Po pečlivém policejním přezkoušení legitimací a přihlášek na úřadovně státní policie byly občanské legitimace vráceny jejich držitelům. Ti museli zároveň odevzdat dočasné potvrzení o přechodném odevzdání legitimace k jejímu přezkoušení. Ovšem osoby, které se nemohly prokázat občanskou legitimací, měly být ihned zatčeny, protokolárně vyslechnuty, a umístěny buď v obecní věznici, anebo ve vazbě nejbližšího okresního soudu. Protokolární výslechový protokol zatčených osob měl obsahovat „*veškerá osobní data (jméno, data narození, povolání, stav, kde se zdržovaly před tím, než se přihlásily k pobytu, čím své tvrzení o posléze uvedeném bodu mohou prokázati)*".[40] Výslechové protokoly zatčených osob, včetně dokladů u nich zajištěných, musely být do 8. hodiny ranní následujícího dne předány tajné státní policii. Další opatření týkající se zadržených osob byla výhradně v kompetenci státní policie a propuštěny směly být „*jen na přímý pokyn tajné státní policie.*"[41] Pečlivá kontrola plnění povinnosti přihlásit se k pobytu, ale zejména policejní přezkum legitimací a přihlášek vedly k odhalení a zatčení mnoha lidí skrývajících se pod falešnou identitou delší dobu. Týkalo se to také občanů židovského vyznání, případně původu, kteří se dosud úspěšně vyhýbali deportacím. Podle hlášení velitele bezpečnostní policie z 31. května 1942 přinesla opatření spojená s přihláškami k pobytu dobré výsledky. Např. pouze v Praze bylo do 29. května 1942 dopadeno touto cestou 55 lidí hledaných policií.[42] Dalších 2 155 osob se

[36] Srov. Praha, 28. květen 1942: pokyny o policejním přihlašování se k pobytu, vydané v Třeboni 28. května 1942. NA, fond Generální velitel uniformované policie, i. č. 373, sign. III 3300, sv. 3, karton 71; in ŠUSTEK, V. Atentát na Reinharda Heydricha a druhé stanné právo na území tzv. protektorátu Čechy a Morava. In *Documenta Pragensia monographia* volumen 26/1, Praha, 2012 [reálně 2013], svazek 1, dokument č. I/41.

[37] Srov. tamtéž.

[38] Srov. tamtéž.

[39] Srov. tamtéž.

[40] Srov. tamtéž.

[41] Srov. Praha, 30. květen 1942: oběžník prezidia zemského úřadu v Brně z 29. května 1942 o policejním přihlašování se k pobytu a přezkoumávání občanských legitimací. NA, fond Generální velitel uniformované policie, i. č. 373, sign. III 3300, sv. 3, karton 71; in ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. I/42.

[42] Srov. Praha, 31. květen 1942: denní zpráva velitele bezpečnostní policie a bezpečnostní služby z 31. května 1942. NA, fond Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-10-2; in V. ŠUSTEK: *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. II/02. K 1. červnu bylo na Moravě po přezkumu pobytových přihlášek a legitimací zatčeno 1 135 lidí, z nich 241 bylo ponecháno ve vazbě. Mezi uvězněnými bylo 12 lidí již dříve policií hledaných, 2 osoby neměly v pořádku doklady, 1 člověk porušil pracovní smlouvu. Srov. Praha, 2. červen 1942: denní zpráva velitele bezpečnostní policie a bez-

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 58 21. 6. 2018 12:58:38

v Praze dodatečně přihlásilo k pobytu, kromě nich ještě 2 110 lidí ubytovaných v pražských hotelech.[43)]

Daleko větší počet lidí žijících dosud v ilegalitě přimělo toto nařízení vydat se na útěk z místa, kde se dosud skrývali. Tím se pro ně vydatně zvýšilo riziko zatčení během intenzívně prováděných policejních perlustrací ve městech a v dopravních prostředcích po celém území protektorátu. Pohrůžka zastřelením za nesplnění přihlašovací povinnosti vyvolala u mnoha Čechů značné obavy a přiměla je k jejímu důslednému splnění. Ve zprávě bezpečnostní služby říšského vůdce SS [Sicherheitsdienst des Reichsführer's SS, zkratka SD] z 31. května 1942 se hovoří o velkém návalu lidí na ohlašovacích úřadech v Praze, Plzni, Hradci Králové, Ostravě, kde se často shromáždily stovky osob.[44)] Část z těchto lidí opanovala taková úzkost, že si chtěli nechat vystavit ještě dodatečné potvrzení o svém již dříve provedeném přihlášení se. Mezi nimi byly i skupiny mladistvých, kteří chtěli odevzdat formuláře pro tzv. kennkarty, aby splnili termín jejich odevzdání stanovený k 31. květnu 1942. Např. před přihlašovacím úřadem (Meldeamt) v Praze XIX ještě kolem 23. hodiny stálo sto osob. V Ostravě dosáhl počet nových přihlášení ke dni 28. května takového rozsahu, že navršené formuláře dosahovaly 1 metru.[45)]

Daleko závažnější byla tzv. velká pátrací akce, kterou postupně spouštěl německý policejní aparát. Pouhé dva dny trvalo, než na území tzv. protektorátu Čechy a Morava dorazily velmi početné jednotky vojensky organizované a vyzbrojené pořádkové policie. Již den po atentátu sdělil velitel pořádkové policie u říšského protektora generál Paul Riege v rozkaze vydaném policejnímu pluku „Böhmen", že generálplukovník policie oberstgruppenführer SS Daluege nařídil v obvodu velitelské působnosti velitele pořádkové policie Praha zvláštní nasazení pořádkové policie.[46)] Pro tento účel byly na území protektorátu vyslány ze sousedních žup mohutné posily jednotek německé ochranné policie. V Břeclavi překročil hranice do protektorátu policejní prapor Wien, který byl vyslán do Brna. U Lovosic vstoupily na území Čech I. a II. policejní prapor Dresden. I. prapor se přesouval přes Prahu a Kolín do Jihlavy. II. prapor postupoval přes Mělník, Brandýs nad Labem a Prahu do Mladé Boleslavi. Přes Šternberk na Moravě, Olomouc a Přerov přišel do Holešova policejní prapor Breslau. Přes hraniční přechod Furth im Wald vstoupila na území protektorátu rota Würzburg a ubytovala se v Klatovech, zatímco rota Brüx, která přešla do protektorátu v Kralovicích, docestovala do Klatov přes Plzeň. Policejní rota Reichenberg postupovala opět do Klatov, ovšem přes Hodkovice, Turnov, Mladou Boleslav, Prahu a Plzeň. Prapor

---

pečnostní služby z 2. června 1942. NA, fond Státní tajemník u říšského protektora, sign. 109-14-53; in ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. II/05.

43) Srov. Praha, 31. květen 1942: denní zpráva velitele bezpečnostní policie a bezpečnostní služby z 31. května 1942. NA, fond Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-10-2; in ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. II/02.

44) Srov. Praha, 2. červen 1942: denní zpráva velitele bezpečnostní policie a bezpečnostní služby z 31. května 1942. NA, Státní tajemník u říšského protektora, sign. 109-14-53; in ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. II/05.

45) Srov. tamtéž.

46) Srov. Praha, 28. květen 1942: rozkaz velitele pořádkové policie Paula Riegeho v souvislosti s pátráním po útočnících na Heydricha. NA, fond Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-10-2; in ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. I/32.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 59 21. 6. 2018 12:58:38

Leipzig postupoval od hraničního přechodu v Lounech přes Prahu do Tábora. Od hraničního přechodu v Mezilesí postupovala rota Waldenburg přes Olomouc, Lipník a Místek do Moravské Ostravy. Tamtéž dorazila policejní rota Troppau. Přechod v Hodkovicích použila rota Potsdam a přes Jičín cestovala do Hradce Králové. Rota Chemnitz vstoupila na území protektorátu v Lounech a odtud postupovala přes Rakovník do Plzně. Rota Halle postupovala od hraničního přechodu v Bělé pod Bezdězem přes Mladou Boleslav a Kolín do Pardubic. Policejní rota „Aussig" vstoupila na území protektorátu u Lovosic a přes Terezín a Slaný dorazila do Kladna. Do Prahy přišel přes hraniční přechod v Lovosicích jako posila policejní prapor Berlin. Do protektorátu vyrazila i četa obrněných automobilů Wien přes hraniční přechod v Čeladicích a přes Brno a Jihlavu přijela do Prahy.

Časově byl přechod hranic protektorátu stanoven na 9. hodinu a předpokládaný příjezd jednotek do ubytovacích míst byl nejpozději v 15 hodin. Policejním praporům a rotám předcházely předsunuté jednotky, které měly v místě dislokace navázat spojení s německými službenami pořádkové policie. Podle rozkazu všechny policejní posily od okamžiku překročení protektorátních hranic podléhaly z hlediska velitelské pravomoci policejním plukům příslušným pro jejich ubytovací místa. Jednotky dislokované v Praze, Pardubicích, Kladně, Hradci Králové, Mladé Boleslavi, Plzni, Klatovech a Táboře byly podřízeny policejnímu pluku Böhmen. Policejní oddíly umístěné v Brně, Jihlavě, Holešově a Moravské Ostravě podléhaly policejnímu pluku Mähren. Podle Riegeho rozkazu měly policejní posily „*při pochodu do ubytovacích míst v protektorátu*" brát v úvahu „*specifičnost situace*" v protektorátu a předcházet zbytečným konfliktům s obyvatelstvem.

Současně ovšem Riege připomínal, že „*protektorátním příslušníkům se však má předvést síla, připravenost k nasazení a údernost německé pořádkové policie. Při případném nepřátelském jednání se očekává, že jednotky tvrdě zasáhnou všemi silami*".[47)]

V týž den vydal generál Riege „zvláštní rozkaz č. 1"[48)] k velké pátrací akci. Jako úkol pro policejní pluky Böhmen a Mähren v rozkaze stanovil „*dopadení osob, které se podílely na zločinném atentátu na pana zastupujícího říšského protektora obergruppenführera SS a generála policie Heydricha*".[49)] V rozkaze se hovoří o „velké pátrací akci" na celém území protektorátu, která proběhne namátkově v obcích nad pět tisíc obyvatel, včetně přilehlého okolí, jako jsou např. lesy, atd. Akce měla být rázná a měla se provádět v časných ranních hodinách, nebo v noci. Během ní mělo být území protektorátu „*beze zbytku pročesáno*".[50)] Všechny podezřelé osoby měla pořádková policie předat nejbližším úřadovnám gestapa. Rozkaz obsahuje organizační pokyny pro součinnost policejních jednotek s úřady oberlandrátů, německým i protektorátním četnictvem a Hlavními úřadovnami státní policie v Praze a v Brně. Nechybí ani příkaz k obezřetnosti a ochraně služebního tajemství, pokud pořádková policie bude nucena využít protektorátní četníky jako tlumočníky. Podklady k provádění pátrání měla uniformovaná pořádková policie obdržet od gestapa, s jehož úřadovnami měla

[47)] Srov. tamtéž.

[48)] Srov. Praha, 29. květen 1942: zvláštní rozkaz velitele pořádkové policie generála Paula Riegeho k provádění tzv. velké pátrací akce na území protektorátu. NA, fond Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-10-32; in ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. I/33.

[49)] Srov. tamtéž.

[50)] Srov. tamtéž.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 60 21. 6. 2018 12:58:38

udržovat stálou součinnost. V části rozkazu o chování policejních sil říká Riege doslova, že „*nasazení v pátrací akci není výletem, ale ani trestnou výpravou*“.[51)]

Samozřejmostí bylo použití zbraně proti komukoliv, kdo by se stavěl na odpor, anebo nezůstal na výzvu stát. Osoby, které se dosud nepřihlásily k pobytu, měly být zatčeny a předány gestapu. Na závěr rozkazu stanovil Riege povinnost policejních jednotek podávat každodenně hlášení o průběhu a výsledcích pátrací akce vždy v 11.00 a v 19.00. Pochopitelně německé policii muselo být plně k dispozici také protektorátní četnictvo i policie, které ovšem Němci považovali nanejvýš za pomocný personál.[52)] Naplno se velká pátrací akce německé pořádkové policie rozběhla o půlnoci z 28. na 29. května 1942. Z poměrně souvisle dochované řady situačních zpráv velitele bezpečnostní policie Horsta Böhmeho lze si učinit dosti přesnou představu o výsledcích intenzivní policejní razie, která probíhala až do 20. června 1942. Böhmeho hlášení se vhodně doplňuje se svodkami výsledků pátrací činnosti pořádkové policie ve městech, ale i ve venkovských oblastech tzv. protektorátu. Posily tisíců ozbrojených německých policistů, jejich stálá přítomnost v protektorátních městech a obcích vydatně gestapu usnadňovala pátrání po útočnících na Heydricha a všech dalších „nepřátelích Říše“. Vysoký počet uniformovaných policistů tvořil vydatný potenciál ke grandiózním akcím, jako byla např. razie na území města Prahy v noci z 27. na 28. května. Časté kontroly legitimací na ulicích, zejména ale prohlídky bytů v celých městských čtvrtích a vesnicích donutily řadu lidí skrývajících se v ilegalitě vyjít z jejich úkrytů. Úředníci gestapa měli možnost přidělovat řadu pátracích úkolů uniformovaným policistům a sami se mohli soustředit na vlastní vyhodnocování získaných poznatků.

Můžeme předpokládat, že Štěpánka Mikešová, buštěhradští četníci i ostatní čeští obyvatelé tzv. protektorátu zažívali intenzivní pocit ohrožení nikoliv jen z abnormálně silného německého policejního nátlaku a pocitu „všudypřítomnosti“ německého represívního aparátu. Neméně trýznivě působila německá a kolaborantská výhrůžná propaganda, která postupně přecházela do vyhrožování genocidou celého českého národa.[53)] Součástí výhrůžek bylo i tiskem a rozhlasem téměř každodenní uveřejňování jmen Čechů zastřelených na základě rozsudků

[51)] Srov. tamtéž.

[52)] Srov. Praha, 30. květen 1942: fonogram MV[ministerstva vnitra] (dr. Fiala) ze dne 30. května 1942, 14.30 hod.: „*Od 29. 5. 1942 bude provedeno v Protektorátě německou pořádkovou policií za spolupůsobení branné moci, tajné státní policie atd., rozsáhlé pátrání po pachatelích útoku na zastupujícího říšského protektora. Všechny orgány protektorátní policie (četnictvo, vládní a obecní policie) jest poukázati na to, aby daly při vyzvání velitelů německé pořádkové policie, pokud jest to služebně možno, všechny k dispozici jsoucí prostředky k největší spoluúčasti na tomto pátrání. Provedení jest sem hlásiti telefonicky. Obdrží zemské úřady a zemská četnická velitelství. Jest se dohodnouti se zemským úřadem. Po dohodě se službu majícím úředníkem zemského úřadu JUDr. Tomanem bylo rozhodnuto, že zemský úřad vyrozumí okresní a vládní policejní úřady – zemské četnické velitelství a všechna velitelství četnických oddělení s tím, aby prostřednictvím četnictva byli k největší spoluúčasti na pátrání vyzváni též orgánové obecní policie. Telefonogram na všechna vel. četn. oddělení podle přílohy. Dne 30. 5. 1942 telefonicky ministerstvu vnitra o 18.45 hod. hlášeno (převzal min. komisař Thiel), že po dohodě se zemským úřadem vyrozumělo zem. četn. vel. telefonicky o výn. Min. vnitra všechna vel. četn. oddělení s tím, aby obecní policie byla prostřednictvím četnictva vyzvána k největšímu spolupůsobení při pátrání. Mjr. Štrobl.*“ NA, fond Zemské četnické velitelství, sign. 1124 dův./42, karton 275.

[53)] Srov. ŠUSTEK, V. Pražané pod tlakem nacistické propagandy během druhého stanného práva na území tzv. protektorátu Čechy a Morava, sborník Evropská velkoměsta za druhé světové války. In: *Documenta Pragensia* XXVI, Praha 2007, s. 427–481.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 61 21. 6. 2018 12:58:38

tzv. stanných soudů gestapa. Častým zdůvodněním poprav uveřejněných rozhlasem a tiskem bylo „nesplnění povinnosti přihlásit se k pobytu“ což se v řadě případů týkalo židovských občanů dopadených na útěku gestapem. Příkladem takových obětí poprav jsou dva muži zastřelení 2. června 1942 v Praze-Kobylisích: „Žid“ dr. Max Gach a tzv. árijec Emanuel Grof. Rozhlas i tisk jako důvod jejich odsouzení k smrti uvedly: *Odsouzený Gach zdržoval se, aniž byl policejně hlášen u odsouzeného Grofa. Grof o tom věděl.*“[54] Uveřejněním této zprávy vyslala okupační moc vzkaz všem Čechům, kteří dosud s nasazením života ukrývali, či jinak chránili své židovské přátele před deportací do ghetta v Terezíně a do vyhlazovacích táborů. Později se začala v tisku objevovat jména dalších českých vlastenců popravených za stejný, nebo podobný čin.[55]

Buštěhradští četníci se dostávali pod stále silnější tlak. Pravděpodobně tehdy pozvolna dospívali k názoru, že dále již Štěpánku Mikešovou krýt nemohou. Její přihláška k pobytu s typicky židovským příjmením jejích rodičů a nevyplněná či nepravdivě vyplněná kolonka tiskopisu týkající se židovského, nebo tzv. árijského původu byla naprosto nedostatečnou ochranou i přesto, že již před vyhlášením stanného práva měla Štěpánka Mikešová formálně splněnou povinnost policejního přihlášení se k pobytu. Kromě toho měli četníci dosti důvodů se obávat, že německé úřady o židovském původu Štěpánky Mikešové mohou vědět, anebo při intenzivní perlustraci lidických obyvatel jej snadno zjistí. Přitom by mohlo vyjít najevo i záměrné „nekonání úřední povinnosti“ buštěhradského četnictva, a to by pro četníky v době teroru druhého stanného práva znamenalo trest smrti zastřelením.

Co přesně předcházelo rozhodnutí četníků zatknout a předat kladenskému gestapu Štěpánku Mikešovou? Zapůsobily na ně informace o velkém počtu protektorátních četníků a policistů zatýkaných ve dnech druhého stanného práva a postupně pak vražděných na popravních střelnicích? Pravděpodobně věděli o vrchním strážmistru Josefu Topičovi, veliteli četnické stanice v obci Libochovice, zatčeném 11. dubna 1942 kladenským gestapem za to, že „*nehlásil politickou záležitost závažného rázu, která mu byla oznámena občanem protektorátní příslušnosti*“.[56] Zastřelen byl Josef Topič ovšem až 1. července 1942.[57]

Buštěhradští četníci zřejmě věděli také o uvěznění vrchního strážmistra Antonína Čackého, velitele četnické stanice Velvary. Ten byl 14. dubna 1942 zatčen kladenským gestapem, protože „*dal služební přípis GESTAPO Kladno, který byl*

---

[54] Srov. Poledník list, 3. červen 1942, III. vydání, s. 1: „*ČTK Praha 2. června 1942 byli odsouzeni k smrti zastřelením: „11. Gach Max, dr., Žid, narozený 2. června 1883, bytem v Praze XII.“ a dále „12. Grof Emanuel, majitel kadeřnického závodu, narozený 10. května 1899, bytem v Praze XIII.*“

[55] Srov. Nedělní list, 21. červen 1942, III. vydání, s. 1–2: „*ČTK Praha 20. června. Rozsudkem stanného soudu v Praze ze dne 20. června 1942 byly osoby tyto odsouzeny k smrti zastřelením: „8. Palička Josef, policejní agent, narozený 2. dubna 1909, bytem v Říčanech.* […] *Josef Palička zneužil své úřední pravomoci a zaopatřil Židovi Steinovi dvě občanské legitimace, jenž odcizil na okresním úřadě v Říčanech, aby Židovi poskytl možnost bydleti v Praze, jakožto Arijec.*“

[56] Srov. Kladno, 14. duben 1942: telefonogram odeslaný v 10.40 hodin velitelstvím četnického pátracího oddělení Kladno (pplk. Vít) zemskému četnickému velitelství Praha, in: V. ŠUSTEK: *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. I/107, poznámka 164.

[57] Srov. Praha, 1. červenec 1942: hlášení o provedení popravy zastřelením v Praze-Kobylisích. NA, fond Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, sign. 114-10-1.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 62 21. 6. 2018 12:58:38

zaslán stanici s výslovným nařízením, že strana má býti vyrozuměna ústně, celý v opise straně, kde byl později při domovní prohlídce GESTAPO nalezen.“[58]

Muži, kteří sloužili u protektorátního četnictva a policie byli o provedených zatčeních a popravách svých kolegů informováni jistě velmi důkladně nejen tiskem, ale i úřední, a v neposlední řadě také neoficiální cestou. Tyto informace na ně, zvláště v atmosféře zběsilého poheydrichovského teroru, určitě silně působily. Co se stalo bezprostředním podnětem k zatčení Štěpánky Mikešové, se nejspíše již nepodaří zjistit. Co je ovšem zcela zřejmé, že velitel četnické stanice v Buštěhradě Vojtěch Babůrek byl 2. června 1942, kdy Evžen Ressl odváděl Štěpánku Mikešovou z Lidic do vazby kladenského gestapa, velmi vyděšený. Svědčí o tom také zdánlivá maličkost, že hlášení pro kladenskou úřadovnu gestapa podepsal jako Adalbert Baburek, ovšem jeho skutečné jméno bylo Vojtěch Babůrek.[59] Určitě věděl, že pro Štěpánku Mikešovou znamená předání gestapu jistou smrt, ale zřejmě si to omlouval tím, že zachránit ji nemůže, nanejvýše by mohl zemřít společně s ní. Navíc se obával odvety gestapa, které se možná dovtípí, že Štěpánku Mikešovou až do té doby on a ostatní četníci ze stanice v Buštěhradě mlčky kryli tím, že předstírali svoji nevědomost o jejím židovském původu. Zřejmě strach o život přiměl Babůrka nejen k rozhodnutí nechat zatknout Štěpánku Mikešovou, ale i k tomu, aby ve hlášení pro gestapo zaznamenal formou přímé řeči údajný výrok Štěpánky Mikešové. Podle Babůrka zatčená žena prohlásila: *„Přihlášku k pobytu jsem zfalšovala, neboť já a můj tehdejší manžel jsme se obávali, že by byl kvůli tomu propuštěn z práce. Z téhož důvodu jsem se také 9. února 1939 nechala v Solivaru, okres Prešov, římskokatolicky pokřtít.*“[60]

Nepochybně měla tato věta buštěhradské četníky v očích úředníků gestapa zbavit podezření, že o židovství Štěpánkovy Mikešové věděli už dlouhá léta. Babůrkovo konstatování: *„po celou dobu nenosila* [*Mikešová*] *označení (židovskou hvězdu), ačkoliv věděla, že je to pro ni, jako pro Židovku, povinností*“[61] mělo zdůraznit, že tato žena rafinovaně tajila své židovství až do dne, kdy ji buštěhradští četníci usvědčili.

Zatčenou Štěpánku Mikešovou převzal ve vazební věznici gestapa v Kladně ještě téhož dne ve 22.15 hodin tamější dozorce vězňů Hans Guttweniger, což potvrdil na reverzní stranu kopie Babůrkova hlášení svojí parafou a poznámkou: *„Převzal jsem 1 ženu 2. 6. 42 ve 22.15 hodin.*[62] Lidická žena Štěpánka Mikešová

---

[58] Srov. Kladno, 14. duben 1942: telefonogram odeslaný v 10.40 hodin velitelstvím četnického pátracího oddělení Kladno (pplk. Vít) zemskému četnickému velitelství Praha, in: ŠUSTEK, V. *Atentát na Reinharda Heydricha, svazek 1.*, dokument č. I/107, poznámka 164.

[59] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13. Používání německých ekvivalentů k českým křestním jménům nenajdeme ani v podpisech výslechových protokolů Čechů zatčených, usvědčených z odbojové činnosti a trýzněných gestapem. Právě proto Babůrkovo dobrovolné použití německého ekvivalentu Adalbert k českému jménu Vojtěch tolik vypovídá o zcela pochopitelné smrtelné úzkosti, jakou četník Babůrek dne 2. června 1942 zažíval.

[60] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13.

[61] Tamtéž.

[62] Srov. ABS Praha, fond Lidice – různé spisy a protokoly o Lidicích, sign. S-6-13. Na levém dolním okraji dokumentu je tužkou napsaná nedatovaná a neparafovaná poznámka: *„Udání učinila stará Káclová.“* Příjmení Káclová bylo rodným příjmením Alžběty Doležalové, a také příjmením její matky. Bohužel nelze zjistit, kdo a kdy tuto poznámku napsal, takže ji nepovažuji za věrohodný zdroj informací.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 63 21. 6. 2018 12:58:38

nastoupila cestu, ze které pro ni nebylo návratu v předvečer událostí, které vedly k násilné smrti naprosté většiny jejích sousedů a přátel v Lidicích.

Bohužel k osudům Štěpánky Mikešové se až dosud podařilo najít minimum pramenů. Její jméno jsem neobjevil ani v měsíčních hlášeních podávaných okresními četnickými velitelstvími v Čechách k Zemskému četnickému velitelství v Praze. Ve Státním okresním archivu Kladno, ve fondu Četnická stanice Buštěhrad 1871–[1945] se, z neznámých důvodů, dochovaly pouze torzovitě četnické knihy ze stanice Buštěhrad a žádné písemnosti. V četnické knize č. 885 – rejstřík k podacímu protokolu obyčejnému 1941–1945 najdeme pod číslem 1407 záznam: „*Mikešová Štěpánka – nehlášení se židovkou.*“ Další četnickou knihou č. 874 nadepsanou: „Četnická stanice Buštěhrad – Gewöhnliches Einreichungsprotokoll. Podací protokol obyčejný“ je záznam: „*běžné číslo 1407 – došlo 3. 6. 1942.*“ Jako předmět spisu je uvedeno: „*Mikešová Štěpánka z Lidic – nehlášení se židovkou. Kdy a jak vyřízeno: Gestapu Kladno předvedena – viz č.*[*íslo*] *z.*[*atčeného*] *6/42.*“ Jediným pramenem k příběhu Štěpánky Mikešové, který se mi podařilo v archivu nalézt, je Památník četnické stanice v Buštěhradě 1928 až 1945. V památníku dopisovaném dodatečně po válce je uvedeno: „*2. 6. 1942. Dostavila se na stanici Alžběta Doležalová, manželka domkáře z Lidic čp. 93, která udala, že její nájemnice Štěpánka Mikešová, narozená 22. 11. 1906 ve Ždánicích, okr. Kyjov,* [*příslušná*] *do Hroznové Lhoty okr. Hodonín, příslušná jest židovského vyznání a ač se na ni vztahují Norimberské zákony, se jako židovka nehlásila, a žádala o zakročení. Případ byl telefonicky hlášen kladenskému Gestapu, které nařídilo vyšetření případu, zatčení Štěpánky Mikešové, zabavení veškerého majetku a zapečetění jejího bytu. Velitel stanice vrch.*[*ní*] *strážm.*[*istr*] *Vojtěch Babůrek vyslal k vyšetření šstrážm.* [štábního strážmistra] *Evžena Ressla se strážm.*[*istrem*] *Františkem Cábou, kteří zjistili, že Mikešová se narodila jako židovka a když se dne 9. 2. 1939 vdávala za úředníka presidia min.*[*isterstv*a] *zemědělství Františka Mikeše, dala se v Solivaru u Prešova pokřtít. V důsledku toho byla Štěpánka Mikešová zatčena a dopravena do Kladna ke Gestapu. Mikešová se nejdříve smála, pak plakala a při eskortování se nad Lidicemi zastavila, pěstí Lidicům hrozila s prohlášením, že lidičtí na ni nezapomenou a že se jim pomstí. Mikešová, která neměla žádného zaměstnání, nadaná výmluvností, dovedla se vetříti do mnohých lidických domácností, věděla mnohé, co mělo zůstati utajeno, znala osoby naslouchající cizímu rozhlasu a i jiné tajnosti obce a mohla proto snadno obci škoditi. Její pohrůžky počaly se již dne 4. 6. 1942 uskutečňovati a vyvrcholily dne 10. 6. 1942. Příčinou udání Doležalové bylo to, že Mikešová se jí zdráhala zdarma šíti obleky.*“

Text zápisu není podepsaný. Ovšem vzhledem k tomu, že Evžen Ressl byl v roce 1945 velitelem stanice SNB Buštěhrad a současně jediným tamějším příslušníkem Sboru národní bezpečnosti, který po celou dobu okupace sloužil, ještě jako protektorátní četník, v Buštěhradu, můžeme ho považovat za autora zápisu. Také záznam je obsahově téměř totožný s hlášením, podaným Evženem Resslem 11. prosince 1945.[63)] Dalším a zcela nevýznamným zdrojem informací k okolnostem zatčení Štěpánky Mikešové je neparafovaný opis shora uvedeného Resslova hlášení z 11. prosince 1945 uložený v Archivu bezpečnostních složek Praha pod stejnou signaturou S-6-13, kde je uložen také originál Babůrkova hlášení kladenskému gestapu.

[63)] Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 64 21. 6. 2018 12:58:38

Během archivní heuristiky bylo třeba zabývat se také prameny, kde by se podle logiky tehdejších událostí měla objevit jména obou žen, tj. Štěpánky Mikešové a její domnělé udavačky Alžběty Doležalové, rozené Káclové. Z těchto důvodů jsem postupně pročetl poválečné výpovědi dalších osob, které v roce 1942 měly podíl, anebo přihlížely událostem vedoucím k uvěznění a vraždě Štěpánky Mikešové. K mému překvapení jsem o Štěpánce Mikešové a domnělé udavačce Alžbětě Doležalové nenašel jakoukoliv zmínku ve výpovědi Vojtěcha Babůrka,[64] ale ani uvězněných zaměstnanců kladenského gestapa: Wilibalda Bürgera[65], Franze Brixela,[66] Oskara Felkla,[67] Heinricha Fabera,[68] Alfreda Forkla,[69] Waltera Forstera,[70] Otto Gehleho,[71] Hanse Guttwenigera,[72] Petera Porsta,[73] Rudolfa Vlčka,[74] ani Haralda Wiessmanna.[75]

Pokud by lidická žena Alžběta Doležalová skutečně udala svoji podnájemnici Štěpánku Mikešovou, tak Vojtěch Babůrek by o tom určitě promluvil. Sám byl totiž nařčený již 15. května 1945 Místním národním výborem v Buštěhradu z kolaborace s Němci a čelil trestnímu stíhání. [76] Hájil se věcnými argumenty, tj. např. navrhoval předvolat svědky, kteří budou vypovídat v jeho prospěch, a také zdůrazňováním nátlaku, pod kterým se on a ostatní četníci po celou dobu okupace nacházeli.[77] Pokud by Babůrek uvedl skutečný případ udavačství spáchaného lidickou ženou, šlo by tím výmluvně demonstrovat, v jak těžkých podmínkách se jako buštěhradský četník v době okupace nacházel. Měl by psychologicky příhodný argument na svoji obhajobu.

Podobně tomu bylo také u zaměstnanců kladenského gestapa vyslýchaných v československé soudní vazbě. Prakticky všichni ochotně vypovídali zejména o českých spolupracovnících a udavačích, a jejich výslechové protokoly obsahují abecední seznamy Čechů i Němců, které uvedli jako své spolupracovníky, informátory, nebo příležitostné udavače.[78] Odváděli tím pozornost od vlastních zločinů, snažili se vzbuzovat dojem, že Češi se navzájem udávali a vlastně si

---

64) Srov. výpovědi Vojtěcha Babůrka ze 4. června 1947, 16. června 1947, 23. června 1947 a 19. července 1947. SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha, sign. LS 519/48 – trestní spis Vojtěcha Babůrka.

65) Srov. ABS Praha, fond Výpovědi zaměstnanců gestapa a SD, sign. 52-1-45.

66) Srov. tamtéž, sign. 52-1-37.

67) Srov. tamtéž, sign. 52-1-86.

68) Srov. tamtéž, sign. 52-1-80.

69) Srov. tamtéž, sign. 52-1-93.

70) Srov. tamtéž, sign. 52-1-94.

71) Srov. tamtéž, sign. 52-1-104.

72) Srov. tamtéž, sign. 52-1-131.

73) Srov. tamtéž, sign. 52-1-342.

74) Srov. tamtéž, sign. 52-1-504.

75) Srov. ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-227-1.

76) Srov. SOVÁK, M. Vojtěch Babůrek, dědic lidické tragédie. In: *Almanach příspěvků z 6. konference policejních historiků.* Praha, Muzeum policie ČR 2011, s. 3.

77) Srov. Buštěhrad, 4. červen 1945: dopis Vojtěcha Babůrka velitelství Sboru národní bezpečnosti v Kladně: *„Ohledně horlivosti kolem smrti Heydricha mohu jenom tolik uvésti, že to co jsem dělal já, dělali všichni příslušníci četnictva, nebyla to horlivost ve prospěch Němců, byla to obava z následků slibovaných němci*[!], *které se konečně také dne 9. a 10. června 1942 v Lidicích projevili*[!]. *Nebudu zde líčiti má utrpení a vykládat, jak jsem byl ztýrán a co vytrpěla se mnou moje manželka kvůli gestapákům.“* SOA Praha, fond Mimořádný lidový soud Praha, sign. LS 519/48-trestní spis Vojtěcha Babůrka.

78) Srov. pozn. 66–75.

za všechno mohou sami.[79] Pokud by někdo z lidických občanů udal svoji židovskou podnájemnici, jako to podle Resslova svědectví měla udělat Alžběta Doležalová, příslušníci kladenského gestapa by o takové osobě vypovídali během poválečných výslechů obšírně a se škodolibou radostí.

Další okolností hovořící pro nevěrohodnost Resslova obvinění je absence jakýchkoliv přímých, anebo nepřímých svědků. Ressl jmenuje sice strážmistra Františka Cábu, který spolu s ním zatýkal a zřejmě i eskortoval Štěpánku Mikešovou, ale nenavrhuje předvolat ho jako dalšího svědka. Možná ale nepovažoval za svůj úkol cokoliv navrhovat zpravodajskému odboru ministerstva vnitra. Překvapující ovšem je, že nejmenoval nikoho z Buštěhradu a okolí, komu by se 2. června 1942 o okolnostech zatčení Štěpánky Mikešové svěřil. Třeba už jen proto, aby další Čechy před udavačkou varoval a současně vysvětlil, že k zatčení židovské obyvatelky Lidic byl donucen. Ressl bydlel v Buštěhradě, a určitě tam znal mnoho lidí. Udavačství, jakého se podle Resslova tvrzení měla dopustit Alžběta Doležalová, nebylo banální každodenní událostí. Evžen Ressl se ovšem nedovolával nikoho dalšího, kdo by dosvědčil, že již během okupace se od něho o udavačství Doležalové dozvěděl, rovněž v Resslově výpovědi nenajdeme vysvětlení, proč o zločinu udavačství, který podle jeho tvrzení Alžběta Doležalová spáchala 2. června 1942, začal vypovídat až půl roku po válce. Bylo tomu tak proto,

---

[79] Mnozí zaměstnanci gestapa dopadení československými úřady rádi lživě obviňovali české účastníky odboje ze zbabělosti, anebo z udavačství. Příkladem je výpověď Georga Pittera, narozeného 9. července 1908 v Aši, bývalého kriminalisty u úřadovny gestapa v Praze. Srov. Praha, 21. prosinec 1945: „*Rovněž ruští nebo angličtí zajatci, kteří opustili svévolně práci neb kteří utekli ze zajateckých táborů a byli-li zatčeni a u našeho referátu vyslýcháni byli vždy předáni do vojenské věznice v Praze IV., aby je tato poslala zpět do zajateckých táborů. Mezi jmenovanými 50 důstojníky byl také jakýsi* [Jaroslav]*Zafouk. O tomto případě si pamatuji následující: Zafouk uprchl s jedním anglickým majorem, jehož jméno neznám, z jednoho zajateckého tábora a byl naším referátem delší dobu hledán. Musel jsem se začátkem ledna 1942 zúčastnit vyšetřování v bytě jeho rodičů s krim. asistentem Spennrahem jako tlumočník. Vyšetřování bylo v bytě bezvýsledné. V tomto roce o několik měsíců později byl však Zafouk a ten anglický major v Praze zatčen. Zatčení provedl krim. inspektor Fleischer. Jak k zatčení došlo nevím. Poněvadž Zafouk byl příslušníkem čs. legií, který byl v roce 1940 jako letec z Anglie sestřelen nad Německem byl vyslýchán vedoucím referátu Bauerem. Při* [sepisování] *protokolu – Zafouk mluvil dobře německy – bylo zjištěno, že měl falešnou občanskou legitimaci vystavenou v Praze a že pod tímto falešným jménem v Praze žil. V důsledku jeho ilegálního žití v Praze byl zatčen i jeho otec. Zatčení jeho otce bylo též z toho důvodu, aby Zafouka přinutili ke jmenování osob, které mu opařily občanskou legitimaci a které jej zde přechovávaly. Bauer slíbil Zafoukovi, že otce pustí, když mu řekne ty osoby, které mu jakkoliv pomáhaly. Otec po vyšetření a doznání Zafouka byl opravdu propuštěn. Doznáním Zafoukovým bylo zatčeno asi deset osob. Čtyři nebo pět osob bylo na návrh krim. vrch. tajemníka Bauera předáno stannému soudu k potrestání. Všichni byli popraveni. Mezi těmito popravenými byla též rodina Zeithamlova ze Smíchova, která pravděpodobně Zafouka přechovávala.*“ ABS Praha, fond Výpovědi zaměstnanců gestapa a SD, sign. 52-1-342.
Dále srov. Mnichov, 21. listopad 1969: výpověď Antona Jarosche, narozeného 18. listopadu 1908 v Lovosicích, okres Litoměřice, v letech 1940 až 1945 kriminalisty u úřadovny gestapa v Praze u státního zastupitelství při Zemském soudu ve Frankfurtu nad Mohanem: „*Na stanné právo v Praze po atentátu na Heydricha si pamatuji dobře, ačkoliv jsem nikdy neměl s tzv. případy pro stanný soud, nic společného. Tehdy přicházel bezpočet udání od českého obyvatelstva, takže já jsem toho názoru, že to nebyli Němci, kdo vybíral lidi, kteří pak byli zastřeleni. Velice často udávali Češi a také vznášeli falešná obvinění.*“ Bundesarchiv Ludwigsburg, Zentrallstelle für die Landesjustitzverwaltungen, sign. B 162/4823.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 66 21. 6. 2018 12:58:39

že dříve než se svým svědectvím přijde, chtěl se ujistit, že Štěpánka Mikešová se určitě již nevrátí? Byl informován o návratu Alžběty Doležalové z koncentračního tábora?

Proč cítil Evžen Ressl potřebu podávat vylhané svědectví o zločinu Alžběty Doležalové údajně spáchaném na její podnájemnici Štěpánce Mikešové? Byla to nějaká osobně motivovaná nenávist? Z Resslovy výpovědi lze usuzovat, že obě ženy osobně znal a vůči oběma pociťoval silnou antipatii. Jestliže chtěl Alžbětu Doležalovou vykreslit jako udavačku, není překvapující, že ona z jeho svědectví vychází jako primitivní a zlá osoba. Ovšem podobně charakterizoval i Štěpánku Mikešovou, její údajnou oběť. Popsal ji jako zoufalého člověka, který obviňoval a nenáviděl všechny lidi kolem sebe. To vyplývá z toho, jak Ressl vylíčil reakci Štěpánky Mikešové na svůj příchod, kdy jí oznámil, že ji zatýká: *„Při sepisování jejího majetku Mikešová nejdříve plakala, žehrajíc na lidskou mstivost, pak se smála a nakonec zaujala výhrůžné postavení proti lidickým občanům.“*[80] Resslova výpověď o Štěpánce Mikešové zašla tak daleko, že – zřejmě podle přání původce – měla u čtenáře vzbudit podezření, že právě ona přivodila zkázu Lidic: *„Protože Mikešová vyslovovala výhrůžky a že se Lidičákům pomstí, byl jsem jat obavou, aby skutečně něco neprovedla a nějaké udání na Gestapu neučinila, poněvač*[!] *Mikešová majíc dostatek volného času, obcházívala Lidice, navštěvovala různé rodiny, kde před ní nebylo tajností, věděla kde se něco děje, naslouchala v různých rodinách cizímu rozhlasu a že by skutečně mohla svými výpověďmi mnohého Lidického*[!] *občana do neštěstí uvrhnouti. Varoval jsem jí*[!], *aby se nemstila těm, kteří za nic nemohou a nejvíše*[!] *se pomstila té, která jí*[!] *udala.“*[81] Pokud by čtenář Resslovy výpovědi zapochyboval o podílu Štěpánky Mikešové na zkáze Lidic, mohl si přečíst Resslovo barvité, téměř až hororové vylíčení údajného gejzíru zoufalství a nenávisti ženy, kterou 2. června 1942 odváděl z Lidic na jistou smrt: *„Při eskortování z Lidic obrátila se Mikešová k Lidicům a hrozíc pěstí prohlašovala, že Lidičáci na ní*[!] *nezapomenou. Opět jsem jí*[!] *varoval, že Lidičtí*[!] *za nic nemohou a bylo by špatné se jim nějak mstít. Jest zajímavé, že po zatčení Mikešové hned 4. 6. 1942 byla provedena akce proti Lidicům a Čabárně u Motyčína a zatčeny rodiny Horáková a Stříbrných. Pak z 9. na 10. 6. 1942 byla obec Lidice vyhlazena.“*[82]

Evžen Ressl zřejmě považoval za vhodné apelovat na lidský primitivismus, když se pokusil vykreslit příčiny vedoucí k záhubě Lidic jako obce „prokleté a zrazené židovkou“. Zřejmě pro vzbuzení zdání vlastní serióznosti a při vědomí skutečnosti, že pro svá obvinění nepředložil jakékoliv důkazy konstatoval: *„I když nemusí míti Mikešová přímého účastenství na vyhlazení Lidic, přece jest možné, že svými výpověďmi, mohla značně Lidicím ublížit.“*[83] Současně dal Evžen Ressl opět průchod své osobní averzi vůči ženě, kterou vlastnoručně předal 2. června 1942 jejím vrahům, když své svědectví zakončil slovy: *„Občanstvo lidické žilo skutečně bez rozdílu stavu a povolání pospolitě, vzájemně si důvěřovalo a Mikešová měla tu vlastnost, že se dovedla všude vetřít, uplatnit, na sebe pozornost upoutat a tak se vemluviti v přízeň, že nikde kam vešla nebyli*[!] *tajnosti uchovávány.“*[84]

---

[80] Srov. Buštěhrad, 11. prosinec 1945: prohlášení štábního strážmistra SNB a velitele stanice SNB v Buštěhradu Evžena Ressla ve věci: LIDICE – vyhlazení a příčiny akce pro Ministerstvo vnitra-odbor pro politické zpravodajství. NA, fond Ministerstvo vnitra-referát Lidice, sign. 534-23-14, karton 27.

[81] Srov. tamtéž.

[82] Srov. tamtéž.

[83] Srov. tamtéž.

[84] Srov. tamtéž.

Rozhodně nelze věřit Resslovu popisu agresivního vystupování, a dokonce vyhrožování Štěpánky Mikešové na adresu jejích lidických sousedů ve chvíli, kdy ji četníci Evžen Ressl a František Cába zatýkali. Musela být již značně nervově vyčerpaná po letech úzkosti, materiální nouze, osamělosti a velmi pochopitelného strachu o život. Zcela určitě věděla, že příchod Ressla a Cáby znamená její násilnou smrt. Nepodařilo se mi zjistit, proč Němci deportovali Štěpánku Mikešovou do vyhlazovacího tábora, a nezavraždili ji rovnou na některém z popravišť na území Čech, kde končili v době heydrichiády své životy mnozí židovští Češi, kteří se neúspěšně pokusili uniknout deportacím.

Patří k temným stránkám lidské povahy, že člověk nejvíce nenávidí zejména toho, na kom se dopustil křivdy, nebo dokonce zločinu. V událostech teroru druhého stanného práva lze najít více srovnatelných případů, kdy protektorátní policista, anebo četník vydal svého bližního do rukou gestapa a po válce se pak snažil vlastní vinu shodit na samu oběť, nebo na nějakou další osobu. Samozřejmě nejvhodnějším „viníkem" vyrobeným po válce pro účely vykreslení událostí z období heydrichiády byl někdo, kdo byl už po smrti a nemohl nic namítat. Vhodným příkladem je osud Františka Marešky, zetě rodiny Stehlíkovy z Rokycan vyvražděné 28. května 1942 na střelnici v Plzni-Lobzích za ukrývání parašutistů vyslaných z Velké Británie.

V dosavadní literatuře o heydrichiádě se uvádí, že rodinu Stehlíkovu udal gestapu jejich zeť František Mareška, který pak byl ovšem popraven společně se svojí ženou a celou rodinou Stehlíkovou, bez ohledu na udavačskou službu, kterou údajně Němcům prokázal. Informace o roli Marešky – udavače a zrádce – vychází ze svědectví tehdejšího protektorátního policisty z Rokycan Somolíka [křestní jméno neuvedeno], které 15. února 1964 zaznamenal pro muzeum v Rokycanech člen Svazu protifašistických bojovníků v Plzni Karel Melichar. Bývalý strážmistr protektorátní policie Somolík tehdy vypověděl:

„*Se starým železničním pensistou Václavem Stehlíkem jsem se seznámil někdy v lednu 1942, kdy jeho starší syn byl přechodně v psychiatrické léčebně v Bohnicích. Tehdy jsem z popudu této léčebny konal nějaké šetření podle dotazníku a musel jsem v důsledku toho zajít do rodiny. Během tohoto šetření jsme se s Stehlíkem nějak mimořádně rychle spřátelili a týž plný důvěry ke mně se mi svěřil, že je ve styku s naší emigrací v Londýně a že dostává a předává zprávy kurýrními cestami. Zmínil se též, že dostal zprávu, že co nejdříve budou posláni na naše území, zvané protektorát, z Anglie čeští parašutisté a že poměry dostanou rychlý zvrat. Náhodou jsem za několik dnů hovořil s typografem Otakarem Pospíšilem, s kterým jsem byl hodně důvěrně spřátelen, a týž mi potvrdil, že skutečně Stehlík je ve spojení s Londýnem a že u něho kurýři někdy i nocují. Jinak jsem se s touto zprávou nikomu nesvěřil, aby nedošlo k nějakému předčasnému vyzrazení. Se Stehlíkem jsem se od onoho ledna rovněž nesešel. Dne 26. května vrátil jsem se před večerem z nějaké služební cesty a na stanici byl velký chaos. Přítomní kolegové byli rozčílení a i zdrcení. Jak jsem se dozvěděl, dostavil se na městský policejní úřad Stehlíkův zeť Maryška* [*Mareška*] *a činil tam hlášení, že u Stehlíka jsou přechovávání na půdě parašutisté a že žádá, aby toto bylo předáno na příslušná místa a parašutisté zatčeni. Jak jsem se dozvěděl, strážníci mu věc rozmlouvali, aby se neukvapil takovýmto udáním, a když si nechtěl dát říct, řekli mu, že oni nejsou kompetentní takováto udání přijímat. Proto šel Maryška* [*Mareška*] *na četnickou stanici, kde své udání opakoval. Příslušníci četnictva mu opět jeho jednání rozmlouvali, že to bude jenom jakási smyšlenka a podobně, ale Maryška* [*Mareška*] *nakonec řekl, tak když s tím nechcete dělat nic vy ani policajti, tak jedu na gestapo sám a řeknu, že s tím nechcete nic dělat. Na základě této pohrůžky bylo*

dohodnuto, že se gestapu zatelefonuje, že Maryška [*Mareška*] *činí sice jakési udání, ale že není důvěryhodné, poněvadž je znepřátelen se svým tchánem Stehlíkem a že jako se zde činí udání ze msty. Gestapo však striktně nařídilo, aby celá rodina Stehlíkových, včetně Maryšky* [Marešky] *byla ihned dovezena do Plzně na gestapo. Na to bylo Maryškovi* [*Marešk*ovi] *znovu domlouváno, aby si věc rozmyslel a vzal ji zpátky, že snad jeho manželka měla případně nějakého milence za jeho nepřítomnosti v domě a že snad jej schovala před ním na půdu. Maryška* [Mareška] *však trval na svém a proto nezbylo nic jiného, než zajeti ke Stehlíkům a dovésti je na gestapo. Děti Maryškové* [Marešk*é*] *chlapec a děvče však byly předány sousedům a byli do Plzně dopraveni jen starý Stehlík, jeho manželka, Maryška* [Mareška] *Maryšková* [Marešk*á*] *a dva synové Stehlíkových. Cestou do Plzně bylo znovu na Maryšku* [Marešku] *naléháno, aby vzal věc zpátky, ale týž zarputile trval na svém. Druhý den 27. května byl spáchán atentát na Heydricha. Nastalo veliké zatýkání a ihned na to 28. května byla celá rodina Stehlíkova i s Maryškou* [Mareškou] *na střelnici v Lobzích popravena. Gestapo pak dělalo prohlídku v domku Stehlíkových, co se dalo ukrást, odvezlo, ale po malých dětech se neptalo a my jsme byli rádi, že aspoň tyto malé děti budou ušetřeny. Pátrání po pachatelích atentátu na Heydricha nemělo dlouhou dobu žádného výsledku. Byly nařizovány různé pátrací akce, jedna za druhou a mezi nimi též perlustrace obyvatelstva v Rokycanech na nádraží a v ulicích. K tomu účelu byli do Rokycan komandováni vojáci a i němečtí četníci z Klatov a na radnici v Rokycanech byl jakýsi štáb, kam byli občané, kteří neměli doklady v pořádku předváděni k perlustraci. Byl jsem jako znalý německého jazyka a místních poměrů přidělen k tomuto štábu a dělal jsem předváděným osobám tlumočníka. Naštěstí nedošlo po celý den k žádnému zatčení a všechny předvedené osoby byly po zkontrolování zase propuštěny. Hodně jsem jich znal, a pokud jsem některé neznal z venkova a podobně, vysvětlil jsem Němcům, že se jedná o vesnické lidi, kteří si na nošení osobních dokladů nepotrpí a že rozhodně nemohou mít nic společného s atentátem. Přitom jsem v mezičase, kdy nebyl nikdo přezkušován, hovořil s velitelem plzeňského gestapa Lienrtem* [*Anton Lehner*]*, který sám začal o rodině Stehlíkových a ptal se mě, kde jsou ony dvě malé děti, které zde zůstaly. Hrklo ve mně a řekl jsem mu, že staršího chlapce si odvezl nemanželský otec a že nevím kam ta malá holčička, že je v opatrování nějaké paní. Zeptal jsem se Lienerta* [*Anton Lehner*]*, proč chce vědět o osudu dětí a on mě na to řekl, že vlastně měly být zastřeleny současně s rodiči, ale že to raději nyní již nebudou do Prahy hlásit, aby nedostali, jak se říká po nose a že je proto rád, že se o tom v Rokycanech mnoho nemluví. Pak jsem se jej zeptal, jestli snad byl přítomen popravě a on odpověděl, že ano a sám mi začal celou tragédii líčiti. Řekl, že starý Stehlík byl tvrdý jako beran a ať s ním dělali, co chtěli, že nic neprozradil. K popravčímu valu šel sám dívaje se do země a bez jakéhokoliv zachvění se postavil před popravčí četu. Maryška* [Mareška] *naproti tomu stále poukazoval, že on případ odkryl, a že je nespravedlivé, že má být zastřelen také. Poněvadž však z Prahy přišel jasný rozkaz všechny popravit, nikdo se s ním nebavil a byl zastřelen jako druzí. Mezitím starší chlapec Stehlíkův, který byl dříve ve psychiatrické léčebně, počal se v návalu zuřivosti s vojáky rváti, byl proto dovlečen před popravčí val a tam jedním z vojáků z pistole zastřelen. Mladší chlapec padl na kolena, plakal a prosil, aby nebyl zastřelen, objímal kolena vojáků a neustále prosil o smilování. Proto byl rovněž odvlečen k valu a tam také pouze pistolí zastřelen. Stará Stehlíková omdlela, ležela na zemi, proto ji zastřelili mimo popravčí místo a rovněž tak po ní i Maryškovou* [Mareškovou]*, která byla úplně bez sebe. Po nějakém čase byli někteří četníci a policisté z Rokycan voláni na gestapo a tam jim předestřeno, že Maryška* [Mareška] *udal, že nechtěli udání od něho přijmouti. Tito však celou*

záležitost popřeli a proto nebylo již proti nim možno zavésti žádné řízení, poněvadž Maryška [Mareška] *byl mrtev a nemohl je usvědčiti. Jak bylo později zjištěno, bylo mezi starým Stehlíkem a Maryškou* [Mareškou] *v poslední době nepřátelství pro snad nesplněné sliby ohledně dědictví a věna Maryškové* [Mareškové]. *To asi také bylo důvodem, proč Maryška ze msty Stehlíka udal. Na zbylé dvě malé děti Maryškové* [Mareškové] *pak do konce okupace již nikdo žádným způsobem nepřišel a zůstaly na živu.*“ [85)]

Tato výpověď se jeví jako značně nevěrohodná. Je zde přesto uvedena v plném znění, jednak proto, že údaje z ní jsou obsažené v dosavadní literatuře o heydrichiádě a jako příklad mystifikace člověka, který neměl čisté svědomí. Především nelze věřit tomu, že by se Václav Stehlík začal hned svěřovat s odbojovou činností protektorátnímu policistovi, který za ním přišel kvůli jeho synovi. Stehlíkovi se s policistou Somolíkem blíže neznali, on sám vypověděl, že to byl jejich první rozhovor. Václav Stehlík neměl důvod svěřovat se Somolíkovi, že ukrývá parašutisty. Navíc ani nepotřeboval žádat Somolíka, u něhož nevěděl, zda je důvěryhodným Čechem, o pomoc a spolupráci. Nevěrohodně zní i Somolíkovo vyprávění o jeho téměř důvěrném rozhovoru se šéfem gestapa v Plzni Antonem Lehnerem během kontroly občanských legitimací na městském úřadě v Rokycanech, kdy mu prý šéf plzeňského gestapa měl podrobně vylíčit povraždění rodiny Stehlíkovy. Kontroly legitimací by po atentátu na Heydricha těžko na městském úřadu v Rokycanech prováděl osobně šéf služebny státní policie v Plzni. Ten měl tehdy při teroru druhého stanného práva důležitější úkoly. Navíc je těžko představitelné, že by si výše postavený úředník gestapa nedržel odstup od protektorátního policisty české národnosti, a ještě mu sděloval tajné informace. Pokud by Mareška skutečně udal svoji ženu a její rodinu pro ukrývání parašutistů, lze předpokládat, že by nebyl popraven. Tradovanou úlohu Františka Marešky v tragédii členů rodiny Stehlíkovy nepovažuji za prokázanou. Nejspíše je účelově vymyšlena někým z Rokycan, kdo měl v souvislosti se zkázou rodiny Stehlíkovy a manželů Mareškových špatné svědomí a úspěšně se pokusil svést vyzrazení a následné povraždění rodiny Stehlíkovy a jejich dětí na zetě Františka Marešku, který byl už po smrti a nemohl se bránit.

Ještě výmluvnější ukázkou úskočnosti protektorátního policisty, který ze strachu o vlastní život posloužil gestapu, je případ štábního strážmistra uniformované protektorátní policie Trofima Tresčetkina. Ten se v činžovním domě v Hynaisově [dnes ulice Na Kozačce] ulici 5 v Praze-Vinohradech, kde bydlel v červnu 1942, dostal do nezáviděníhodné situace. Jeho soused Karel Zapadlo našel 17. června 1942 při věšení prádla na půdě domu – za trámem v prostoru půdy, který používal – plechovou krabici se dvěma pistolemi a náboji. Nález byl vystrašeným Zapadlem hlášen správcové, majiteli domu a dozvěděl se o něm značný počet lidí.[86)] Majitel domu poslal nálezce Zapadla za policistou Tresčetkinem,

---

[85)] SOA Plzeň, fond Český svaz protifašistických bojovníků, dokumentace shromážděná Karlem Melicharem.

[86)] Srov. Praha, 14. únor 1947: výpověď Karla Zapadla, narozeného 27. dubna 1897 ve Františkově u Liberce, příslušný do Zvole, okres Králův Dvůr, majitel kadeřnického závodu, bytem Praha XIII, třída Krále Jiřího 925: *„Dne 17. 6. 1942 ve večerních hodinách jsem byl na půdě domu, kde jsem tehdy bydlel a to v Praze XII, Hynaisova 5, pomáhat manželce věšet prádlo. Při tom jsem nalezl plechovou krabici, zastrčenou za trámem a v krabici byly dvě pistole a několik nábojů. Ježto toto bylo v době Heydrichiády, šel jsem s nálezem ke správci domu, ten však nebyl přítomen, jen jeho manželka pí. Hadáčková, které jsem nález ukázal, a tázal se jí, zda neví[!], a na koho by měla podezření, že to tam uschoval. Jmenovaná mne poslala k majiteli domu Dru. Karlu Valinovi, bytem*

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 70 21. 6. 2018 12:58:39

aby mu zbraně odevzdal.[87] V tu chvíli přišel další obyvatel činžovního domu Karel Maršík.[88] Přiznal Trescetkinovi, že zbraně jsou jeho.[89] Podle poválečných výpovědí zúčastněných se majitel zbraní Maršík, policista Trescetkin, a nálezce Zapadlo dohodli, že zbraně odnesou na stanici protektorátní policie v Americké ulici, a budou tvrdit, že je našel Maršík náhodně v parku.[90] To také udělali. Ov-

---

v témže domě. Když jsem k jmenovanému přišel a tázal se ho, co s tím mám udělat a [!] *řekl mi jmenovaný, že s tím nechce nic mít, a abych s tím šel do III. poschodí k pol.*[*icejnímu*] *strážmistrovi Trofimu Trescetkinovi. Tam jsem se také s nálezem odebral.* ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.

87) Srov. Praha, 12. únor 1947: výpověď Trofima Trescetkina, narozeného 21. července 1901 v obci Čermilov, SSSR, vrchního strážmistra SNB-evidenční číslo 19807, bytem ulice Hynaisova (dnes Na Kozačce) 5: *„Na případ Karla Maršíka v červnu 1942 ohledně tehdejšího neoprávněného držení zbraní se mohu jasně upamatovati. K věci došlo následovně: Holič Karel Z a p a d l o , bytem v témže domě co já a Maršík, při věšení prádla na půdě nalezl plechovou krabičku s obsahem dvou pistolí a s náboji. Ježto se tak právě stalo v době stanného práva v Heydrichiádě, ihned tento svůj nález odnesl k domovníkovi Hadáčkovi, kde mu to hlásil, resp. jeho manželce, která tehdy byla doma. Ježto si tato nevěděla s tím rady, odkázala, resp. odvedla Zapadla k majiteli domu ing. Karlu Valinovi, a od toho přišla celá společnost ke mně do bytu a nález přinesla, abych věc převzal.* ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.

88) Karel Maršík, narozený 22. července 1886 ve Rtyni [v Podkrkonoší], okres Úpice, bankovní úředník, zaměstnaný u Živnostenské banky. ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.

89) Srov. Praha, 12. únor 1947: výpověď Trofima Trescetkina, narozeného 21. července 1901 v obci Čermilov, SSSR, vrchního strážmistra SNB-evidenční číslo 19807, bytem ulice Hynaisova [dnes Na Kozačce] 5: *V tom právě přišel domů Maršík, který byl k věci rovněž zavolán a Maršík přede všemi jmenovanými uvedl, že jsou to jeho pistole. Maršík také přede všemi prohlásil, že to odevzdá jako nález. Žádal mne, abych ho doprovodil na strážnici. Rovněž šel s námi holič Karel Zapadlo. Ježto předtím ještě vládní rada Dr. Valina prohlásil, že s takovýmto návrhem nechce míti nic společného a prostě odešel do svého bytu a vzhledem k tomu, že o tom věděl celý dům, že pistole měl uschovány Maršík, nemohl jsem toto jako bezpečnostní orgán zatajiti, ježto každopádně při dalším šetření by bývala věc přišla najevo a byl jsem tím já i se svou rodinou ohrožen na životě. Proto jsem také na strážnici uvedl, že Maršík se před ostatními obyvateli domu přihlásil k tomu, že pistole jsou jeho majetkem.* ABS Praha, sign. 305-590-5.

90) Srov. Praha, 14. únor 1947: výpověď Karla Zapadla, narozeného 27. dubna 1897 ve Františkově u Liberce, příslušného do Zvole, okres Králův Dvůr, majitele kadeřnického závodu, bytem Praha XIII, třída Krále Jiřího 925: *Když pak do předsíně přišel strážmistr Trescetkin, právě v této době vyšel též ze svého bytu Karel Maršík, který bydlel vedle Trescetkina, a když uviděl onu krabici v rukou Trescetkina, prohlásil Maršík: Pánové, půjdeme ven!, což několikráte opakoval. Trescetkin s ním šel ven a přál si také, abych i já s sebou [s nimi] šel, načež jsem se oblékl a šel jsem s nimi, a během cesty, když jsme šli na strážnici o* [*v*] *Americké ul.*[*ici*]*, Trescketkin Maříkovi* [*Maršíkovi*] *řekl, aby prohlásil, že to nalezl v parku. Šel jsem s sebou*[*!*] *až před strážnici, načež se Maršík s Trescetkinem odebrali dovnitř, a za nějakou chvíli se oba vrátili s tím, že je to dobré a šli jsme domů.“* ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.
Dále srov. Praha, 19. červen 1942: kopie hlášení Policejního prezidia Praha Hlavní úřadovně státní policie Praha, oddělení II G, o zatčení Karla Maršíka za nedovolené držení zbraní, spolu se soupisem zabavených zbraní a překladem hlášení uniformované vládní policie o případu: *„17. 6. 1942 ve 22 30 hodin dostavil se na Policejní stanici v Americké ulici v Praze XII za doprovodu policejního štábního strážmistra Trescetkina jmenovaný M a r š í k* a *uvedl, že téhož dne před chvílí našel na rohu ulic Bismarckova a Slovinská zatavenou plechovou krabici se dvěma pistolemi a patronami.“* ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.

šem policista Tresčetkin si uvědomoval, že o nálezu zbraní ví již větší počet obyvatel činžovního domu, kde on, a také všichni ostatní bydleli. Pochopitelně se bál prozrazení, že vyjdou najevo skutečné okolnosti nálezu zbraní a za pokus zachránit Maršíka bude také on sám popraven. Proto se Tresčetkin vzápětí sám vrátil na policejní stanici v Americké ulici, a pravdivě tam vypověděl, že tyto zbraně ukrýval Maršík na půdě, kde je náhodně našel Zapadlo.[91] Protektorátní policista Tresčetkin motivovaný strachem o vlastní život projevil v červnu 1942 značnou lstivost. Nebyl ochotný přistoupit na velmi riskantní trik, který ovšem skýtal krajně nejistou šanci zachránit Karla Maršíka před popravou za hrdelní delikt nedovoleného držení zbraně. Současně chtěl ovšem Tresčetkin vzbudit před sousedy v domě, kde bydlel dojem, že udělal všechno proto, aby Maršíka gestapu nevydal. Při poválečném vyšetřování Tresčetkin, vzhledem k dochovanému hlášení protektorátní policie, nemohl zapírat, že svého souseda Karla Maršíka vydal gestapu. Přesto se v poválečné výpovědi pokusil svůj čin spáchaný nejspíš ne ze servility k okupační moci, ale ve smrtelném strachu o vlastní život, bagatelizovat pomluvami na adresu zavražděného Karla Maršíka: „*K tomu ještě podotýkám, že bratr Maršíka byl říšsko-německým příslušníkem a Maršík rovněž hodlal zažádati o říšsko-německou příslušnost a k tomu účelu, jak se později zjistilo, měl opatřeny již různé doklady. Maršík také při výslechu prohlásil, že pistole měl uschovány k vlastní ochraně proti Čechům, ježto prý mu často bylo vyhrožováno, že jednou, až se věc obrátí, bude viset. To z toho důvodu, že v okolí jeho bydliště a v zaměstnání bylo o něm známo, že jde o germanofila.*“[92] Tresčetkin ve své poválečné výpovědi nezapomněl také nepřímo pochválit sám sebe, když vypověděl: „*Tehdy také prohlásil vyšetřující úředník při tomto výslechu Maršíkové, že může děkovati jen české policii, že není s sebou se svým manželem ve vazbě.*“[93] Touto poznámkou chtěl Tresčetkin naznačit, že Karla Maršíka sice gestapu předat musel, ale současně „zachránil“ jeho manželku.

Bylo by možné uvést další případy, kdy zaměstnanci protektorátní policie a četnictva projevili značnou úskočnost, když po válce potřebovali zatajit, anebo bagatelizovat skutečnost, že se v době okupace zapletli do událostí, které skončily smrtí československých občanů. Domnívám se, že Resslovo vylhané prohlášení o údajném udavačství Alžběty Doležalové a jeho potměšilé obviňování Štěpánky Mikešové ze spoluzavinění zkázy Lidic údajnými a Resslem předpokládanými de-

---

[91] Dále srov. Praha, 19. červen 1942: kopie hlášení Policejního prezidia Praha Hlavní úřadovně státní policie Praha, oddělení II G, o zatčení Karla Maršíka za nedovolené držení zbraní, spolu se soupisem zabavených zbraní a překladem hlášení uniformované vládní policie o případu: „*Krátce potom se ale Tresčetkin vrátil zpět na policejní stanici a udal, že dotyčné zbraně nebyly nalezeny Maršíkem, nýbrž že jsou Maršíkovým vlastnictvím. Ty pistole našel Zapadlo na půdě domu, kde on bydlí, ukryté pod trámem. Zapadlo odnesl zbraně ke správci domu, a protože ten nebyl přítomný, odebral se vládnímu radu Valinovi s otázkou, co má udělat. Ten jej odkázal na policejního štábního strážmistra Tresčetkina, který na místě zjistil, že se jedná o vlastnictví Maršíka. Potom jej odvedl na policejní stanici v Americké ulici a předstíral, že přistoupil na Maršíkův návrh tvrdit, že on (Maršík) našel ty zbraně na ulici, aby jej nepřiměl k odporu a mezi tím mohl informovat příslušné úřady.*“ ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.

[92] Srov. Praha, 12. únor 1947: výpověď Trofima Tresčetkina, narozeného 21. července 1901 v obci Čermilov, SSSR, vrchního strážmistra SNB-evidenční číslo 19807, bytem ulice Hynaisova [dnes Na Kozačce] 5. ABS Praha, fond Ústředna Státní bezpečnosti po roce 1945, sign. 305-590-5.

[93] Srov. tamtéž.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 72 21. 6. 2018 12:58:39

nunciacemi lidických občanů ze msty, napsal někdejší protektorátní četník Ressl v prosinci 1945 ze strachu z vlastního trestního stíhání. Vždyť to byl on a pravděpodobně také strážmistr František Cába, kteří Štěpánku Mikešovou předali gestapu. Udělali to ze strachu o vlastní život. V případě, že by gestapo zjistilo jejich tichou benevolenci vůči židovské obyvatelce Lidic, hrozila jim v době heydrichiády smrt. Ovšem s tímto argumentem by v rozjitřené atmosféře poválečné československé justice nesnadno hledali pochopení. Ostatně na osudu bývalého velitele četnické stanice v Buštěhradu Vojtěcha Babůrka mohl Ressl pozorovat, jak snadno a rychle se na adresu někdejších protektorátních četníků a policistů vznášela obvinění z nadměrné služební horlivosti a z kolaborace. Proto napsal Evžen Ressl půl roku po válce své falešné svědectví. Resslovo prohlášení je zjevně tendenční, plné zloby a působí velmi nevěrohodně. Ovšem Ressl, jako zkušený četník, si určitě všiml, jak často dopadení kriminální zločinci s úspěchem používají zcela banální a primitivní lži, když popírají trestné činy, které evidentně spáchali. Vždyť policie, žalobce a soudy jsou od toho, aby dokazovaly, že pravda je opakem toho, čím argumentuje obviněný. Zločinec sám nic dokazovat nemusí, a často mu u soudu přijdou vhod i zjevně neuvěřitelná absurdní tvrzení. Evžen Ressl se zřejmě proto rozhodl vytvořit již preventivně pro sebe výhodnou verzi příběhu dvou lidických žen. První z nich – Štěpánku Mikešovou, jejíž osud v něm vzbuzoval zlé svědomí a úzkost – společně s četníkem Františkem Cábou ji zatýkal a předal gestapu. Potřeboval proto obvinit Alžbětu Doležalovou, která se Štěpánkou Mikešovou bydlela pod jednou střechou. Už to ji předurčovalo k tomu, aby ji označil za udavačku. Nepodařilo se mi bohužel zjistit, zda Ressl věděl, že Alžběta Doležalová přežila věznění v německých koncentračních táborech. Po návratu do vlasti v květnu 1945 až do své smrti 9. prosince 1946 ležela Alžběta Doležalová s těžkou tuberkulózou v nemocnici Praha-Krč.[94)] Můžeme předpokládat,

[94)] Srov. Lidice, 3. leden 2018: pamětnická výpověď Marie Šupíkové, rozené Doležalové, narozené 22. srpna 1932 v Lidicích: *„Do vlasti jsem se vrátila od německých adoptivních rodičů manželů Alfreda a Ilse Schillerových z Boizenburg an der Elbe 7. srpna 1946. Nejprve mne československá repatriační komise nechala převézt do Berlína a odtud jsem přijela až do Kladna-Kročehlav. První žena z Lidic, se kterou jsem se tam potkala, byla paní Seidlová. Ujala se mne rodina František a Věra Knorovi a jejich maminka Antonie Říhová. Už v Berlíně jsem se dozvěděla, co se vlastně s Lidicemi stalo, a že moje maminka je v nemocnici Praha-Krč těžce nemocná. Myslím si, že 8. nebo 9. srpna jsme společně s paní Věrou Knorovou a s lidickou ženou paní Helenou Leflerovou jely z Kladna do Prahy. Napřed jsem ještě musela na ministerstvo vnitra k výslechu, a pak jsme odjely tramvají za maminkou do nemocnice Krč. Ženy mi pro maminku koupily červený karafiát. Napřed v nemocnici jsme mluvili s panem doktorem, který maminku ošetřoval. Říkal nám, že maminka je vážně nemocná a že bohužel není naděje, že by se vyléčila. Varoval mne, ať maminku moc neobjímám a nelíbám, protože TbC je infekční. Když jsme vstoupily do pokoje, okamžitě jsme se vzájemně poznaly. Maminka na mne mluvila česky, kdežto já jsem bohužel v tu dobu mluvit česky nedokázala, byť jsem i tehdy česky něco rozuměla, ale přesto mi paní Leflerová musela tlumočit z němčiny. Maminka se pochopitelně ptala na bratra, co se s ním stalo. My jsme ale nikdo tehdy nevěděli, co se s bratrem stalo. Až později jsme se dozvěděli, že byl zastřelen v Kobylisích. Po této návštěvě u maminky mne odvezli na měsíční zotavenou do Čeladné v Beskydech. Tam byly také naše ženy. Ujala se mne tatínkova sestra Růžena Petráková. Z jejích tří dětí se nevrátilo žádné. Všechny ženy se v Čeladné na mne vrhly s otázkami, co vím o jejich dětech. Já jsem tehdy nevěděla, že ty ostatní lidické děti Němci povraždili, tak jsme jim žádné informace poskytnout nemohla. Navíc jsem jejich češtině nedokonale rozuměla. V Čeladné jsme byly měsíc a tam se mi začala vracet čeština. Po návratu jsem už s maminkou česky mluvit dokázala a každou povolenou návštěvu, tj. jednou za dva týdny, jsme s tetou Petrákovou mamin*

že vinou těžké nemoci se nemohla zúčastňovat pietních akcí v Lidicích. Považoval ji Evžen Ressl za mrtvou? Nejvýhodnější je přece svádět všechno na mrtvé. Alžběta Doležalová žila ještě téměř celý rok potom, co ji Ressl obvinil z udavačství. Jeho „svědectví" zřejmě považoval zpravodajský odbor ministerstva vnitra za tak nevěrohodné a neprůkazné, že nebyly zahájeny jakékoliv úkony k trestnímu stíhání Alžběty Doležalové pro udavačství.

Nepodařilo se sice najít tzv. přímý důkaz, že Alžběta Doležalová udání zcela jistě učinit nemohla, jako by byl např. nevyvratitelný doklad[95] o její nepřítomnosti v Lidicích a Buštěhradu 2. června 1942, nebo hodnověrná svědectví dalších osob, která by Resslovu výpověď zcela přesvědčivě vyvracela. Ovšem snášet důkazy má ten, kdo obviňuje, tj. v prosinci 1945 to měl učinit Evžen Ressl. On nepředložil ani žádný dobový záznam z úřední registratury protektorátního četnictva, jakým by byl např. protokol, který by musel být s osobou podávající udání na četnické stanici v Buštěhradě sepsán a ani opis hlášení o udání obyvatelky Lidic Alžběty Doležalové na její židovskou podnájemnici Štěpánku Mikešovou, který by v takovém případě četnická stanice určitě zaslala svým nadřízeným. Neudělal to proto, že takové dokumenty nikdy neexistovaly a udavačství Alžběty Doležalové bylo Resslovým poválečným výmyslem.

Archivář ze Státního oblastního archivu Praha Mgr. Martin Sovák hledal bezvýsledně jméno Alžběty Doležalové v původních registraturních pomůckách Trestní komise nalézací Kladno, včetně seznamu osvobozených osob a seznamu osob, u kterých bylo řízení zastaveno. Stejně negativní výsledek mělo i hledání jména Alžběty Doležalové v seznamu obviněných ve fondu Veřejného žalobce Mimořádného lidového soudu v Praze a ve jmenné kartotéce téhož soudu.

Poválečná výpověď Evžena Ressla a jeho poválečný zápis v Památníku četnické stanice v Buštěhradu pocházejí od člověka, který se stal článkem řetězu událostí vedoucích k vraždě Štěpánky Mikešové. Tento zdroj informací je to jediné, co by svědčilo pro obvinění Alžběty Doležalové z udavačství. O Alžbětě Doležalové psal jako o udavačce historik Vojtěch Kyncl ve své knize Lidice, zrození symbolu.[96] Jediným domnělým argumentem historika Kyncla pro tvrzení, že Alžběta Doležalová se na své židovské podnájemnici Štěpánce Mikešové dopustila zločinu udavačství, je výhradně Resslovo svědectví.[97] Ve své knize historik Kyncl uveřejnil v plném znění nepodepsaný opis poválečné Resslovy výpovědi[98] uložený v Archivu bezpečnostních složek Praha, dále většinu textu Resslova svědectví podaného na ministerstvu vnitra v prosinci 1945[99] a překlad Babůrkova hlášení pro kladenské gestapo ze 2. června 1942.[100] Dobové dokumenty přetiskl rovněž

ku navštěvovaly. Maminka věděla, že se neuzdraví a přála si, ať mne teta Petráková vychová. Maminku navštěvovaly i jiné ženy z Lidic. Na místo, kde stála naše obec, se už nikdy nepodívala, ale znala to z fotografií. Maminka byla vnitřně vyrovnaná a smířená. Byli jsme vyznání církve československé, ale nedokážu říci, zda čerpala vyrovnanost z náboženské víry. Mamince lékaři zařizovali nějaké plicní sanatorium. Už se toho ale nedožila. O maminčině smrti jsme se dozvěděli tak, že z nemocnice přišel 9. prosince 1946 telegram o maminčině úmrtí."

95) Takovým dokladem by se hypoteticky mohla stát např. lékařská zpráva o její hospitalizaci v nemocnici mimo okres Slaný, nebo o předvolání na nějaký úřad či soud do vzdáleného města právě v den 2. června 1942.

96) Srov. KYNCL, V. *Lidice. Zrození symbolu.* Praha 2015.

97) Srov. tamtéž, s. 437–440.

98) Srov. tamtéž, s. 437–438, poznámka 41.

99) Srov. tamtéž, s. 439.

100) Srov. tamtéž, s. 53.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 74 21. 6. 2018 12:58:39

i ve formě faksimile.[101] Z textu knihy vyplývá, že tím má historik Kyncl *„vrchol udavačství ve své nejodpornější podobě“*,[102] jehož se podle něho měla dopustit Alžběta Doležalová, za prokázané. V textu této monografie nic nenasvědčuje autorově úsilí ověřit si věrohodnost Resslova svědectví. Můžeme se jen podivovat tomu, jak historik Vojtěch Kyncl nekriticky převzal tendenční svědectví Evžena Ressla, aniž by se nad otázkou jeho věrohodnosti zamyslel.

[101] Srov. KYNCL, V. *Lidice* – viz faksimile těchto dokumentů: s. 55 německojazyčné hlášení Vojtěcha Babůrka o zatčení Štěpánky Mikešové pro kladenské gestapo, s. 56 německojazyčný soupis zabaveného majetku Štěpánky Mikešové podepsaný Babůrkem, s. 57 policejní přihláška Štěpánky Mikešové k pobytu, s. 58–60 českojazyčný soupis majetku zabaveného Štěpánce Mikešové s podpisy četníků Františka Cáby a Evžena Ressla.

[102] Srov. KYNCL, V. *Lidice*, s. 437.

SLÁNSKÝ_OBZOR_025.indd 75 21. 6. 2018 12:58:39